

Rekomendācijas pašvaldību civilās aizsardzības plānu izstrādei

VUGD metodiskā atbalsta materiāls

Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta
Civilās aizsardzības pārvalde

Saturs

Civilās aizsardzības sistēmas uzdevumi.....	2
Pašvaldību iesaiste katastrofu pārvaldīšanā Sendai ietvarprogrammas skatījumā.....	4
Pašvaldību loma civilās aizsardzības sistēmā	5
Civilās aizsardzības plānu sagatavošana	6
Katastrofu pārvaldīšanas cikls.....	7
Katastrofu pārvaldīšanas plānošanas process - četru soļu pieeja	9
Civilās aizsardzības jomas plānošanu reglamentējošie normatīvie akti.....	12
Grozījumi normatīvajos aktos saistībā ar plānošanu pašvaldību līmenī	13
Civilās aizsardzības plānošanas prasību salīdzinājums – pašvaldības un paaugstinātas bīstamības objekti.....	14
Pašvaldību civilās aizsardzības plānu apskats.....	17
Plānošanas procesa organizēšanas piemērs – Vācijas, Luksemburgas, Beļģijas un Francijas pašvaldību sadarbība	18
Metodiskā atbalsta organizēšana	20
Ukrainas pašvaldības CA plāna un metodikas piemērs	21
VUGD metodiskai atbalsts.....	23
Pašvaldību civilās aizsardzības plānu pārskatīšanas un papildināšanas metode.....	27
Kopsavilkums.....	32

Neraugoties uz katastrofu draudīgo un nereti postošo ietekmi, ir svarīgi apzināties, ka arī šādu situāciju ir iespējams pārvaldīt, gan iepriekš, mēģinot paredzēt varbūtību, gan notikuma ietekmi, gan arī laikus domājot par novēršanas vai seku mazināšanas pasākumiem, visbeidzot, domājot par reaģēšanas un seku novēršanas pasākumiem, lai iespējami drīz atgrieztos pie nosacīti normālās darbības, kāda tā bija pirms krīzes vai ideāla gadījumā – drošākā vidē.

Plānošanas dokumenti ir neatņemama katastrofas pārvaldīšanas sastāvdaļa, kuras mērķis ir fiksēt iespējamus riskus un paredzēt nepieciešamās aktivitātes, taču ne vienmēr plāni tiek uztverti kā iespēja, turklāt pats plānošanas process ir virspusējs ar formāli izpildītām normatīvo aktu prasībām, tādēļ izskatītas iespējas pilnveidot pašvaldību civilās aizsardzības plānu kvalitāti, nodrošinot Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta (turpmāk – VUGD) metodisko atbalsta risinājumus.

Vispirms tiks apskatīti civilās aizsardzības sistēmas uzdevumi, kā arī starptautiskajos dokumentos ietvertie pašvaldību lomu akcentējošie uzdevumi iekšējās drošības stiprināšanā; tad tiks aprakstīta pašvaldību nozīme sistēmā un, visbeidzot – raksturots plānošanas process, kas definē civilās aizsardzības jomas organizāciju.

Civilās aizsardzības sistēmas uzdevumi

CAKP likuma 3.panta pirmajā daļā norādīts, ka civilās aizsardzība ir nacionālās drošības sastāvdaļa, kurā ietilpst gan valsts institūcijas, gan pašvaldības, gan fiziskās un juridiskās personas¹. Tātad sistēmu kopumā veido visa sabiedrība un tās pārvalde, un, ņemot vērā konkrēti noteiktās sistēmas dalībnieku lomas, kuras definēti kā uzdevumi un atbildības, saprotams, ka ikviens sistēmas subjekts ir nepieciešams un nozīmīgs sekmīgai sistēmas darbībai.

CAKP likuma 3.panta otrajā daļā uzsvērts, ka CA sistēmas balstās uz teritoriju sadarbības principu; bet par teritoriālās pamatvienībām uzskatāmi novadi, kā arī republikas pilsētas². Beidzamā termina sakarībā ir jāveic likuma grozījumu, jo šobrīd tāds netiek izmantots – ir valstspilsētas³.

CAKP likuma 3.panta trešajā daļā noteikta virkne uzdevumu, kuri jāizpilda CA sistēmas ietvaros, tai skaitā katastrofas draudu savlaicīga prognozēšana un agrīnās brīdināšanas

¹ *Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums* (2016) [tiešsaiste]. LR likums, pieņemts Rīgā 2016. gada 5. maijā, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 4. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/282333>

² Turpat.

³ *Par termina "republikas pilsēta" neiederību Latvijas Republikas administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu nosaukumu sistēmā* (2008) [tiešsaiste]. LZA Terminoloģijas komisijas lēmums Nr. 73, pieņemts Rīgā 2008. gada 13. maijā, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 24. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/199075>

nodrošināšana, preventīvo un atjaunošanas pasākumu izstrāde, iespēju robežās rūpēties par minimālo pamatvajadzību nodrošināšanu sabiedrībai katastrofas vai tās draudu gadījumā, palīdzības sniegšanu cietušajiem, kā arī kaitējuma mazināšanu un vispārīgu drošību sabiedrībai⁴.

Atbilstoši katastrofu mērogiem un veidiem, CAKP likuma 6.pantā ir noteiktas koordinējošās institūcijas, kas gan nenozīmē, ka minētās institūcijas vienpersoniski uzņemas atbildību par katastrofas pārvaldīšanu, bet pilda organizētāja un koordinatora lomu, atbilstoši savai kompetencei un iesaista pārvaldīšanas procesā citas iestādes un institūcijas. Piemēram, pašvaldības atbilstoši CAKP likuma 6.panta pirmās daļas 9.punktam koordinē katastrofas, kas skar to administratīvo teritoriju un kuras saistītas ar ēku vai būvju sabrukumu, avārijām siltumapgādes, ūdensapgādes vai kanalizācijas sistēmās. Turpat, CAKP likumā 6.panta otrajā daļā, ir noteikti katastrofu pārvaldīšanas subjektu koordinēšanas uzdevumi, kuros ietilpst risku novērtēšana, kas cita starpā kalpo par pamatu preventīvo, gatavības, reaģēšanas, kā arī seku likvidēšanas pasākumu noteikšanai. Institūcijām ir jāizstrādā ar civilās aizsardzības jomu saistītie attīstības plānošanas dokumenti un jāapzina un jāplāno katastrofu pārvaldīšanai nepieciešamie resursi.⁵

Nereti no VUGD, kā civilās aizsardzības sistēmas koordinētāja, vadītāja un kontrolējošās institūcijas, tiek sagaidīta pat lielāka iesaiste, nekā tas ir paredzēts šobrīd spēkā esošajā normatīvajā regulējumā, un dažkārt tas robežojas ar vēlmi, lai VUGD amatpersonas izpildītu katastrofas pārvaldīšanas subjektu funkcijas, piemēram, gatavotu institūciju civilās aizsardzības plānus⁶, tomēr ir jāņem vērā arī starptautiskā pieredze un prakse par to, kā tiek organizēts civilās aizsardzības un katram sistēmas dalībniekam ir specifiskas funkcijas un veicamie uzdevumi. Visticamāk, VUGD lielākas iesaistes pašvaldību CA plānu izstrādē ir saistīta ar Civilās aizsardzības likuma⁷ 7.panta prasībām, kur VUGD uzdevumos ietilpa CA plānu izstrāde sadarbībā ar vietvarām, taču minētais likums 2016.gadā zaudēja spēku, jo stājās spēkā CAKP likums, kur mainījās pašvaldību un VUGD uzdevumi, kas paredz patstāvīgu pašvaldību darbu, plānojot CA jomas dokumentus un pasākumus. Cita starpā jāuzsver, ka Eiropas vietējo pašvaldību hartas 4.pantā trešajā daļā ir definēta pašvaldību kompetence, kas

⁴ *Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums* (2016) [tiešsaiste]. LR likums, pieņemts Rīgā 2016. gada 5. maijā, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 4. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/282333>

⁵ Turpat.

⁶ *Valsts civilās aizsardzības sistēmas plānošana un gatavība* (2022) [tiešsaiste]. Valsts kontroles 2022. gada 27. septembra revīzijas ziņojums, Valsts kontroles tīmekļa vietne [skatīts 2023. gada 28. novembrī]. Pieejams: <https://lrk.gov.lv/lv/getrevisionfile/29552-BEB0L79wVBRtI5z947s2p5lODAW3jqJh.pdf>

⁷ *Civilās aizsardzības likums* (2006) (zaudējis spēku). Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/146474/redakcijas-datums/2013/04/10>

paredz valsts pārvaldes pienākumu realizēšanu varai, kura atrodas vistuvāk pilsoņiem⁸. Nākamajā nodaļā tiks apskatīts pašvaldības lomas novērtējums Apvienoto Nāciju organizācijas programmas⁹ ietvarā.

Pašvaldību iesaiste katastrofu pārvaldīšanā Sendai ietvarprogrammas skatījumā

2015.gadā pieņemtās Sendai katastrofu riska mazināšanas ietvarprogrammā 2015.-2030.gadam¹⁰ (*The Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030 (Sendai Framework)*)¹¹ akcents tiks tieši uz pašvaldību lomas stiprināšanu, uzsverot vietvaras un vietējās kopienas spēju, zināšanu un prasmju attīstību un sabiedrības līdzdalību plānošanā un lēmumu pieņemšanā¹².

Iedzīvotāju iesaiste un sabiedrības kopējās noturības veicināšana akcentēta arī Zviedrijas civilās aizsardzības aģentūras (*Swedish Civil Contingencies Agency*) ziņojumā¹³ par noturības veidošanu, balstoties uz Ukrainas gūtajām mācībām, kur atspoguļota indivīdu un pilsoniskās sabiedrības aktivizēšana, lai sekmētu izpratni par noturības veidošanos. Sabiedrības iesaisti ir iespējams īstenot tieši pašvaldību līmenī, veidojot brīvprātīgo kustības, kuras spēj aktīvi iesaistīties palīdzības sniegšanas pasākumos un veica arī sabiedrības emocionālās noturības veidošanos, jo iesaistoties darbā, cilvēki jūtas piederīgi un vajadzīgi kopienai, līdz ar to atvairot stresa radītu nolemtības sajūtu¹⁴. Tas norāda uz nepieciešamību padarīt pašvaldību civilās aizsardzības plānus vieglāk un ērtāk saprotamus un pieņemamus iedzīvotājiem, ka plāni nav tikai normatīvo aktu diktēti un pieprasīti dokumenti, kuri nogults plauktos vai elektronisko datu nesējos, bet tie ir darbības virzītāji un lēmumu pieņemšanas atbalsts.

Sendai ietvarprogramma mudina nodrošināt resursus pašvaldību noturības pilnveidei un īpašu uzmanību pievērš zemes izmantošanas plānošanas un infrastruktūras uzlabošanai, kas veicinātu drošības un vides resursu attīstību¹⁵. Gan valsts, gan pašvaldību līmenī ir jāveic ilgtermiņa plānošana, apzinot potenciālos apdzīvotās vietas riskus un paredzot finansējumu

⁸ *Eiropas vietējo pašvaldību harta* (1985) [tiešsaiste]. Eiropas Padomes starptautisks daudzpusējs dokuments nr.122, pieņemts Strasbūrā 1985.gada 15.oktobrī. [skatīts 2023. gada 4. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskieligumi/id/1173>

⁹ *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030* (2015) [online]. United Nations Office for Disaster Risk Reduction [accessed 04.09. 2023]. Available at: https://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf

¹⁰ Turpat.

¹¹ Turpat.

¹² Turpat.

¹³ Swedish Civil Contingencies Agency. (2023). *Building resilience for the future – lessons from Ukraine. Report*. Karlstad, Publ.nr. MSB2240. 29 p.

¹⁴ Turpat.

¹⁵ *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030* (2015) [online]. United Nations Office for Disaster Risk Reduction [04.09. 2023]. Available at: https://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf

inženiertehnisko risinājumu izbūvei un uzturēšanai, lai nodrošinātu apdraudējuma seku mazināšanu vai pat tā novēršanu, tomēr līdzšinējā valsts pārvaldes finansējuma nepietiekamības apstākļos, civilās aizsardzības jautājumu risināšana ir apgrūtināta, ko cita starpā kavē vienotas izpratnes trūkums¹⁶.

Vēl viens būtisks Sendai ietvarprogrammas ieteikums ir informācijas un pieredzes apmaiņas veicināšana dažādu institūciju un organizāciju sadarbībā¹⁷. Civilās aizsardzības pasākumu organizēšana pēc savas būtības pieprasa plaša dalībnieku loka iesaisti, jo katastrofas, pat vietēja mēroga, ietekmē dažādas jomas un var ietekmēt krīzes situācijas veidošanos. Tādēļ vajadzīga visaptveroša iesaiste gan plānošanas, gan reaģēšanas posmos. Ņemot vērā mērķi, kas saistīts ar VUGD metodiskā atbalsta stiprināšanu pašvaldību civilās aizsardzības plānu sagatavošanā, turpmākajās nodaļās plašāk tiks apskatīta pašvaldību loma civilās aizsardzības sistēmā, kā arī plānošanu, kas attiecināma un civilās aizsardzības jomu, akcentējot uzmanību uz plānošanas procesa skaidrojumu un attīstības iespējām.

Pašvaldību loma civilās aizsardzības sistēmā

Pašvaldību likuma 4.pantā kā viena no vietvaru autonomajām funkcijām ir definēta arī pasākumu veikšana civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanā, kā arī ugunsdzēsības un ugunsdrošības jomā¹⁸. Latvijā ir 43 pašvaldības¹⁹, kuras atsevišķi vai apvienojoties ir izveidojušas kopumā 38 pašvaldību sadarbības teritoriju CA komisijas²⁰ (turpmāk – STCA komisija), kuras ir būtiskas CA sistēmas dalībnieces, jo noteiktajās administratīvajās teritorijās koordinē un veicina CA jomas jautājumu risināšanu²¹.

E. Danovskis²² rakstā, kas publicēts žurnālā *Jurista Vārds*, pauž viedokli, ka *“Pašvaldība ir cilvēkam tuvākā valsts pārvaldes institūcija visa mūža garumā”*²³, un pārfrāzējot pašvaldību funkcijas, uzsver – municipalitātēm ir jārūpējas par iedzīvotāju drošību, ūdens un siltuma apgādi, kultūras un izglītības iespējām, un atbalstu sarežģītās dzīves

¹⁶ *Pašvaldībām daudz neskaidrību par civilo aizsardzību* (2023) [tiešsaiste]. Zemgales reģionālā televīzijas sižets, Latvijas Televīzijas un Latvijas Radio portāls [skatīts 2023. gada 24. septembrī]. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/14.03.2023-pasvaldibam-daudz-neskaidribu-par-civilo-aizsardzibu.a500783/>

¹⁷ *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030* (2015) [online]. United Nations Office for Disaster Risk Reduction [accessed 04.09. 2023]. Available at: https://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf

¹⁸ *Pašvaldību likums* (2022) [tiešsaiste]. LR likums, pieņemts Rīgā 2022. gada 20. oktobrī, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 4. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/336956>

¹⁹ *Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums* (2020) [tiešsaiste]. LR likums, pieņemts Rīgā 2020. gada 22. jūnijā, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 4. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/315654>

²⁰ *Noteikumi par pašvaldību sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijām* (2017) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 582, pieņemti Rīgā 2017. gada 26. septembrī, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 11. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/293820>

²¹ Turpat.

²² Danovskis, E. *Pašvaldība*. *Jurista Vārds*, 15.02.2022., Nr. 7 (1221), 102.-103.lpp.

²³ Turpat.

situācijās. E.Danovska paustais viedoklis atspoguļo Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.pantā ietvertu kvalitāti, ka Latvijā valsts pārvalde tiek organizēta, pamatojoties uz subsidiaritātes principu²⁴, kuru savā priekšlasījumā Latvijas Pašvaldību savienības 30. kongresā visaptveroši skaidrojusi kādreizējā Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētāja Ineta Ziemele²⁵, uzsverot, ka jēdziena “subsidiāri” būtība ir “*vietējās sabiedrības, vajadzību un interešu pārvaldīšana pēc iespējas tuvāk pašiem iedzīvotājiem (..) pašpārvaldei jeb pašvaldībai. Tādējādi tiek nodrošināta vietējo iedzīvotāju visplašākā iesaistīšana kopējo mērķu un interešu sasniegšanā*”²⁶. Tātad pašvaldībām ir nozīmīga loma ikviena iedzīvotāja dzīves organizēšanā, kas pēc būtības sasaucas arī ar CAKP likuma 1.pantā definēto civilās aizsardzības jēdzienu, kas cita starpā ir organizatorisku, finansiālu, inženiertehnisku un izglītojošu pasākumu kopums, kuru realizē pašvaldības un citas valsts pārvaldes institūcijas ar mērķi gādāt par iedzīvotāju un vides drošību apdraudējuma vai tā iespējamības gadījumā²⁷. Pašvaldību nodrošinātie pakalpojumi iedzīvotājiem ir vajadzīgi gan ikdienā, gan katastrofu vai to draudu gadījumā, kad apstākļi rada bīstamību, bet municipālo servisu sniegšana ir jāturpina.

Civilās aizsardzības plānu sagatavošana

Saskaņā ar CAKP likumu, katastrofu pārvaldīšana noteikta trīs līmeņu CA plānos: valsts, pašvaldību un objektu plānos. CA plānus izstrādā arī citas institūcijas, kurām šādu pienākumu var noteikt ministrijas un pašvaldības, kuru padotībā šīs institūcijas atrodas²⁸. Tātad, ne visiem komersantiem un valsts pārvaldes institūcijām ir pienākums izstrādāt un saskaņot ar VUGD. Cita starpā VUGD nav jāsaņemas pašvaldību CA plānus.

CA plānu satura pamatu nosaka Ministru kabineta 2017. gada 7. novembra noteikumi Nr. 658 “Noteikumi par civilās aizsardzības plānu struktūru un tajos iekļaujamo informāciju”²⁹ (turpmāk – MK 07.11.2017. noteikumi Nr.658 par CA plānu saturu). Minētie noteikumi ir attiecināmi uz valsts, pašvaldību, PBO un objekta CA plāna izstrādi, bet nepiemērotiem

²⁴ *Valsts pārvaldes iekārtas likums* (2002) [tiešsaiste]. LR likums, pieņemts Rīgā 2002. gada 6. jūnijā, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 4. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/63545>

²⁵ *Satversmes tiesas priekšsēdētājas Inetas Ziemeles priekšlasījums Latvijas Pašvaldību savienības 30. kongresā* (2019) [tiešsaiste]. Satversmes tiesas tīmekļa vietne [skatīts 2023. gada 4. septembrī]. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/runas-un-raksti/satversmes-tiesas-priekssedetajas-inetas-ziemeles-priekslasijums-latvijas-pasvaldibu-savienibas-30-kongresa/#_ftn6

²⁶ Turpat.

²⁷ *Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums* (2016) [tiešsaiste]. LR likums, pieņemts Rīgā 2016. gada 5. maijā, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 4. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/282333>

²⁸ Turpat.

²⁹ *Noteikumi par civilās aizsardzības plānu struktūru un tajos iekļaujamo informāciju* (2017) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 658, pieņemti Rīgā 2017. gada 7. novembrī, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 11. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/294938#p2>

rūpnieciskā riska objektiem, kurus reglamentē citi normatīvie akti³⁰, tātad – gadījumos, kad CA plāns jāizstrādā un jāizskata atbilstoši Ministru kabineta 2016.gada 1.marta noteikumiem Nr.131 “Rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas kārtība un riska samazināšanas pasākumi”³¹ (turpmāk – MK 01.03.2016. noteikumi Nr.131 par rūpniecisko avāriju riskiem), kuros noteikta arī ārpusobjekta CA plāna³², kuru gatavo VUGD pēc PBO CA plāna saskaņošanas, izstrādāšanas kārtība.

Detalizēta normatīvo aktu analīze par civilās aizsardzības plānošanas dokumentiem, kā arī līdzšinējo VUGD pieredzi paaugstinātas bīstamības objektu plānu izskatīšanā, pilnveides procesā un saskaņošanā būs skatāma darba teorētiskajā daļā.

Katastrofu pārvaldīšanas cikls

Civilās aizsardzības plānošanas process nereti tiek saistīts ar katastrofu riska pārvaldīšanas ciklu (skat. 1.1. att.), kas tiek attēlots kā noslēgts aplis un kura sākums un beigas ir notikums, cikliski virzoties no reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumiem, kas ir pēc-krīzes posms, tad turpinoties ar preventīvajiem un gatavības pasākumiem, kas savukārt ir pirms-krīzes posms.

1.1. attēls. Katastrofu riska pārvaldīšanas cikls – klasiskais modelis³³.

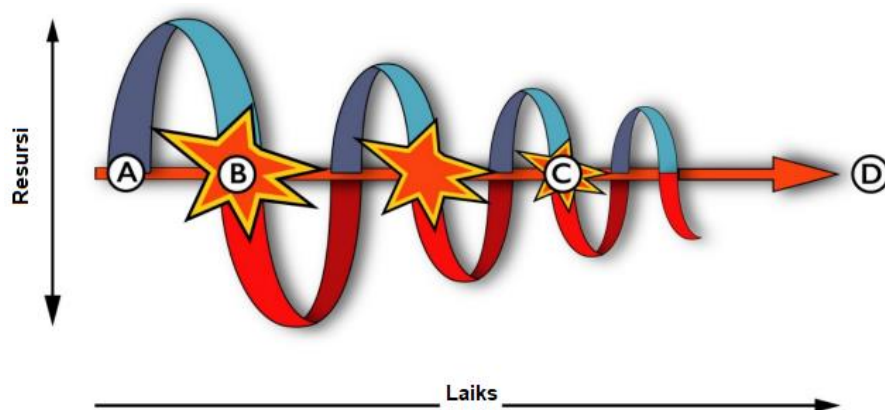
³⁰ Noteikumi par civilās aizsardzības plānu struktūru un tajos iekļaujamo informāciju (2017) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 658, pieņemti Rīgā 2017. gada 7. novembrī, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 11. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/294938#p2>

³¹ Rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas kārtība un riska samazināšanas pasākumi (2016) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta 2016. gada 1. marta noteikumi Nr. 131 41. punkts. Latvijas Vēstnesis tīmekļa vietne [skatīts 2023. gada 11. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/280652#p41>

³² Turpat.

³³ Par Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likumu (2016) [tiešsaiste]. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta tīmekļa vietne [skatīts 2023. gada 28. novembrī]. Pieejams: <https://www.vugd.gov.lv/lv/civilas-aizsardzibas-un-katastrofas-parvaldisanas-likums>

L.Bošers u.c. piedāvā konceptuāli mainīt katastrofu cikla atvedi, piedāvājot Heliks modeli (*Helix*) modeli (skat. 1.2. att.), kur ar zilās krāsas lokiem atainoti preventīvie un gatavības pasākumi, bet sarkanā – reaģēšanas un seku mazināšanas pasākumi. Ar burtu A apzīmēta iespējamā apdraudējuma risks, kurams seko notikums, kas apzīmēts ar burtu B. Arī ar C un D burtu ir apzīmēti notikumi, kur pirmajam ir mazāka ietekme, bet beidzamo – izdevies novērst pilnībā. Resursu un laika asis sniedz papildu dimensijas, kas ļauj apjaust ilgumu un nepieciešamo resursu apjomu.³⁴

1.2. attēls. Katastrofu riska pārvaldīšanas cikls – Heliks modelis³⁵.

Atšķirībā no lineārā sākumu – beigu apli, Heliks modelis ļauj ielūkoties pārvaldīšanas procesā kā sarežģītā un savstarpēji saistītā sistēmā³⁶. Nosakot sākotnējo resursu apjomu un laika izteiksmē fiksējot datus par darbībām un pieejamo krājumu izmaiņām, būtu iespējams iegūt dinamisku skatījumu uz pieredzēto katastrofu ietekmi, kas noteikti neizkārtotos taisnā līnija, jo šobrīd attēlā redzams, ka samazinoties resursiem, notiek krīze, kaut gan ārkārtējs gadījums var notikt arī tad, kad resursi ir iespējami augstāka pietiekamības punktā. Pilnīgam pārskatam būtu nepieciešama vēl papildu normālsadalījuma līkne, lai reāli pieejamo resursu un darbību apjomu varētu salīdzināt ar reālo jeb to, ar kuru bija jāstrādā notikuma ietvaros.

Neatkarīgi no katastrofu pārvaldīšanas cikla grafiskā atveidojuma, princips par pirms-krīzes un pēc-krīzes pasākumu dalījumu ir nemainīgs un tiks izmantots arī darba teorētiskās daļas CA plānu analīzē.

³⁴ Boshier, L., Chmutina, K. and van Niekerk, D. (2021) [online]. *Stop going around in circles: towards a reconceptualisation of disaster risk management phases*. Disaster Prevention and Management. [accessed 4 September 2023]. Available at: <https://doi.org/10.1108/DPM-03-2021-0071>

³⁵ Turpat.

³⁶ Alexander, D.E. (2016). *How to Write an Emergency Plan*. London: Dunedin academic Press. 268 p. EBSCO Publishing eBook Academic Collection (EBSCOhost) printed on 10/9/2023 1:23 PM via RIGA TECHNICAL UNIVERSITY AN: 1240299 268

Katastrofu pārvaldīšanas plānošanas process - četrus soļus pieeja

Viens no visvairāk citētajiem autoriem publikācijās par katastrofu pārvaldību un ārkārtas gadījumu plānošanu ir Deivids E. Aleksanders, Londonas Universitātes Riska un katastrofu mazināšanas institūta Ārkārtas situāciju plānošanas un vadības profesors, kura izstrādātā pieeja plānošanas procesa izveidei kalpo par bāzi dažāda līmeņa plānu izstrādē.

Raksturojot plānošanas procesu, kas ir piemērots ārkārtas gadījumu un katastrofu pārvaldīšanai, D.E.Aleksanders akcentē, ka šāda veida plānošanai ir jābūt iekļaujošam procesam, iesaistot pēc iespējas vairāk dalībnieku, un pašvaldībām savā ziņā ir galvenā loma šī jautājuma risināšanā, jo tām ir tieša saikne ar vietējiem iedzīvotājiem, uzņēmējiem, dažāda veida pakalpojumu sniedzējiem, līdz ar to pašvaldībām ir iespēja pildīt koordinējošo lomu, kad nepieciešami reaģēšanas pasākumi³⁷.

D.E.Aleksanders piedāvā četrus soļus pieeju kopējā plānošanas procesa sadalīšanai etapos, kur pirmais solis ir bāzes informācijas izpēte, apkopojot ziņas par iespējamiem apdraudējumiem, riskiem un ievainojamību, kuras mērīšana ārkārtas gadījumu plānošanas nolūkos ietver riskam pakļautu priekšmetu kopumam (cilvēki, mājas, ekonomika) iespējamā kaitējuma pakāpes aplēses, balstoties uz konkrēta veida, mēroga apdraudējumu un tā ģeogrāfisko sadalījumu.³⁸

Tieši ievainojamība tiek uzskatīta par svarīgāku aspektu, nekā risks. Piemēram, ja runa ir par plūdu risku, tad applūstošās teritorijas platība, iespējams, būs mazāk svarīga par to, kas šajā apkaimē atrodas un var ciest plūdu dēļ. Ievainojamības jeb “neaizsargātības pieeja” apdraudējuma riska mazināšanai ir vērsta uz to, lai samazinātu sabiedrības ietekmējamību no dažādiem apdraudējumiem. Tā kalpo par iedzīvotāju un organizāciju pārliecināšanas instrumentu, lai panāktu sabiedrības iesaistīšanos problēmsituāciju risināšanā, kā arī uzvedības un dzīvesveida pielāgošanu vai mainīšanu par labu lielākai noturībai, kas pēc būtības uz bāzes jeb “no apakšas uz augšu” plānošanas stratēģija. Noslēdzot izpētes soļa raksturošanu, tiek uzsvērta scenāriju modelēšana, kas var palīdzēt atklāt slēptās un negaidītas sakarības procesos vai darbībās, kuras var pārtapt par reāliem palīdzības pieprasījumiem.³⁹

Otrais solis D.E.Aleksandera metodē ir iepriekšminētā scenāriju veidošana jeb modelēšana, kas ir noderīgs instruments, lai izpētītu, kādi apdraudējumi vai ārkārtas gadījumi varētu notikt un kāda rīcība šādos gadījumos būtu vajadzīga. Būtiskākais arguments par labu

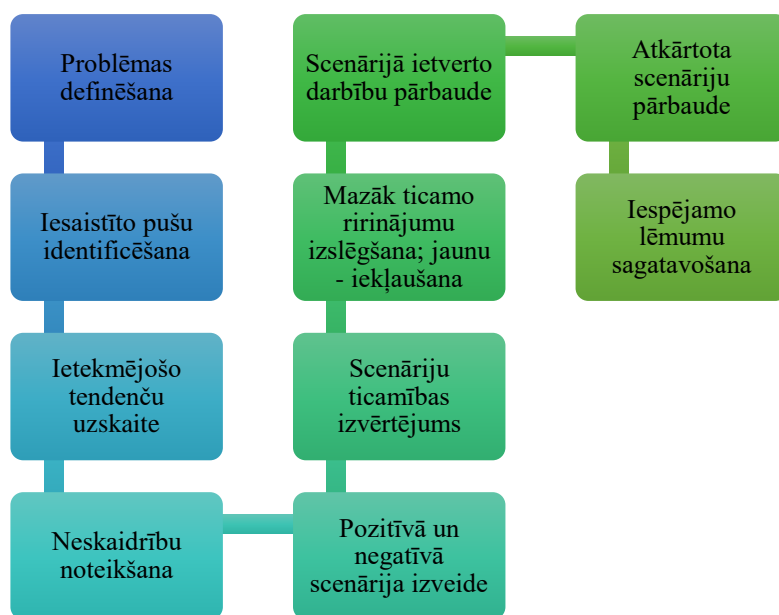
³⁷ Alexander, D.E. (2016). *How to Write an Emergency Plan*. London: Dunedin academic Press. 268 p. EBSCO Publishing eBook Academic Collection (EBSCOhos) printed on 10/9/2023 1:23 PM via RIGA TECHNICAL UNIVERSITY AN: 1240299, 47 p.

³⁸ Turpat, 47 p.

³⁹ Turpat, 48 p.

scenāriju modelēšanas izmantošanai katastrofu pārvaldības plānošanā ir tas, ka tiek apzināta atvēlēto resursu atbilstība. Cita starpā, D.E.Aleksanders uzsver, ka dažādi pētījumi par katastrofu pārvaldīšanu apliecina, ka tajās iesaistītie dalībnieki strādā daudz labāk, ja zina, ar ko viņiem jāsaskaras.⁴⁰

Līdz ar scenāriju modelēšanu tiek apskatīta gūto mācību (*leassons learned*) pieeja, jo pārvaldot katastrofas vai ārkārtas gadījumus ir būtiski mācīties no citu pieredzes, lai nepieļaut problēmu atkārtošanos. D.E.Aleksanders uzdod nozīmīgu jautājumu, ka to, cik ziņojumu vai dokumentu, kuru nosaukumos ir “gūtās mācības” apliecina to, ka patiesi mācība ir gūta. Pieredzei ir jāpārtop par ierosinājumu sistēmas uzlabošanai, tomēr svarīgākais uzdevums ir šo mācību vai pieredzi nofiksēt. Tādēļ pēc dažādiem notikumiem un mācībām ir vajadzīgas pārrunu sesijas – “karstais” pārskats tiek veikts nekavējoties uzreiz pēc notikuma, kamēr dalībnieku iespaidi ir svaigi, bet “aukstās” pārrunas notiek pēc noteikta laika, kas dod iespēju racionāli izvērtēt pasākumu un izsecināt uzlabojumus.⁴¹ Kopumā scenāriju plānošana ir atbalsts lēmumu pieņemšanas procesā (skat. 1.3. att.), kas nodrošina alternatīvus risinājumus un zināšanās balstītas darbības nenoteiktības un nekontrolējamu apstākļu ietekmētā situācijā, līdz ar to tiek ierobežots risks, nevis mazinātas iespējas pieņemt lēmumus⁴².

1.3. attēls. Scenāriju izveides process⁴³.

⁴⁰ Alexander, D.E. (2016). *How to Write an Emergency Plan*. London: Dunedin academic Press. 268 p. EBSCO Publishing eBook Academic Collection (EBSCOhos) printed on 10/9/2023 1:23 PM via RIGA TECHNICAL UNIVERSITY AN: 1240299, 54 p.

⁴¹ Turpat, 58 p.

⁴² Turpat, 58 p.

⁴³ Turpat, 59 p.

D.E.Aleksandera skatījumā labi scenāriji ir izpētes un prognozēšanas pieeju apvienojums, kur izpēte nozīmē atbilžu meklēšana pieejamos datus, bet prognozēšana ir iespējamo atbilžu radīšanu uz iespējamiem notikumiem.

Jāatceras, ka scenāriju veidošana nav mēģinājums paredzēt nākotni. To loma ir saprast un novērtēt katastrofu ietekmi uz ievainojamību⁴⁴.

Trešais solis plānošanas procesā ir scenārija papildināšana ar darbībām, ir saistītas ar resursu pieejamību uz nepieciešamību gan attiecībā pret cilvēkresursiem, gan aprīkojumu, nodrošinājumu, saziņas iespējām⁴⁵. Scenārijam ir jābūt nodrošinātam ar resursiem, jo neviena no plānotajām darbībām nebūs iespējama, ja nebūt pietiekams skats personāla vai arī viņi nebūs nodrošināti ar vajadzīgajiem materiālajiem resursiem.

Saistība starp scenārijiem un resursiem rada divus papildu apsvērumus: atbilstība un uzskaites iespējamība⁴⁶, kur svarīga ir finansēšanas avota noteikšana, un savstarpējā palīdzība, lai krīzes situācijās varētu piesaistīt papildu atbalstu.

Ārkārtas gadījumu plānošanas svarīgākais aspekts ir uzdevumu un atbildību sadalījums⁴⁷, lai iesaistīti dalībnieki izprastu, kas ir jāveic krīzes situācijā un kurš ir situācijas virzītājs. Plānošanas trešajā solī ir jāparedz arī vadības un koordinēšanas centra izveide un darbības principi, saziņas un sabiedrības informēšanas nodrošinājums⁴⁸.

Ceturtais solis D.E.Aleksandera plānošanas pieejā ir plāna izmantošana, kur svarīga ir katra iesaistītā dalībnieka izpratne par viņa lomu, uzdevumiem un atbildību, protams, vispirms pārliecinoties par to, ka iesaistītās puses zina par plāna esamību⁴⁹, jo dažkārt izpildītāju līmenis, kas nav piedalījies plāna izstrādē, var neapzināties dažādu plānošanas dokumentu esamību.

Plānus ir būtiski pārbaudīt, rīkojot mācības (galda mācības, pilna mēroga praktiskās mācības, sadarbības procedūru pārbaude, komandu centa mācības) lai izspēlētu dažādus notikumus, iespējamās rīcības, pārliecinātos par savstarpējās sadarbības un kopumā rīcības virzību. Aktīvu plāna pārbaudi papildina tā pārskatīšanas cikla pasākumi, kad tiek pārbaudīta plāna atbilstība, piemēram, attiecībā pret kontaktinformācijas pareizību, karšu papildinājums ar aktuālo informāciju, procedūru atbilstība un resursu pieejamība. Visbeidzot, plānu ir svarīgi

⁴⁴ Alexander, D.E. (2016). *How to Write an Emergency Plan*. London: Dunedin academic Press. 268 p. EBSCO Publishing eBook Academic Collection (EBSCOhos) printed on 10/9/2023 1:23 PM via RIGA TECHNICAL UNIVERSITY AN: 1240299, 59 p.

⁴⁵ Turpat, 69 p.

⁴⁶ Turpat, 70 p.

⁴⁷ Turpat, 71 p.

⁴⁸ Turpat, 77 p.

⁴⁹ Turpat, 107 p.

novērtēt, nevis tikai papildināt vai uzlabot, un visnopietnākā plāna pārbaude būs tad, kad tas saskārsies ar reālu notikumu, kur nebūs laika domāt par teoriju, bet būs jāīstojas.⁵⁰

Apkopojot informāciju, secināms, ka četru soļu metode un scenāriju izveides process nodrošinātu pilnvērtīgu civilās aizsardzības plānošanas dokumentu izstrādes metodikas pamatu. D.E.Aleksandera piedāvātais risinājums nodrošina gan katastrofu pārvaldīšanas plānu sākotnējo izveidi un turpmāku pārbaudi, kas savukārt veicina iespēju pastāvīgai dokumentu pilnveidei un nepieciešamo rīcību precizēšanu dažādos civilās aizsardzības sistēmas līmeņos.

Turpmāk papildus tiks apskatītas VUGD iespējas un ārvalstu labās prakses piemēri, lai akcentētu un nostiprinātu plānošanas stratēģijas “no apakšas uz augšu” izmantošanu plānošanas procesā, kas nozīmē atšķirīgu pieeju plānu sagatavošanā kopumā un pašas plānošanas aktivizēšanu jeb iedzīvināšanu, pēc iespējas vairāk iesaistot dalībniekus situācijas apzināšanā, novērtēšanā un rīcību plānošanā, lai veicinātu sabiedrības izpratnes veidošanos un civilās aizsardzības kultūras attīstību.

Civilās aizsardzības jomas plānošanu reglamentējošie normatīvie akti

Iepriekš tika ieskicētas CAKP likuma prasības attiecībā pret CA plāniem un tas, ka plānu satura pamats ir ietverts MK 07.11.2017. noteikumos Nr.658 par CA plānu saturu⁵¹. CA sistēmas plānošanu normatīvais regulējums vispirms izskatīts vispārīgi, bet pēc tam – koncentrējoties uz prasībām pašvaldībām, lai izveidotu salīdzinājumu un izdarītu secinājumus par iespējamiem papildinājumiem un grozījumiem tiesību aktos.

CAKP 6.panta pirmās daļas 9.punktā paredzēts, ka pašvaldību CA plānos jāiekļauj rīcības scenāriji tādiem notikumiem savā teritorijā kā: avārijas ūdensapgādes, siltumtīklu un kanalizācijas sistēmās un būvju sagrūvumiem⁵², kā arī notikumiem, kurus koordinē VARA ministrija, kas saistītas ar vētrām, plūdiem, ekstremālu temperatūru izraisītiem notikumiem, radiācijas avārijām un bīstamu ķīmisku vielu noplūdēm noteiktajās robežās⁵³. Saskaņā ar

⁵⁰ Alexander, D.E. (2016). *How to Write an Emergency Plan*. London: Dunedin academic Press. 268 p. EBSCO Publishing eBook Academic Collection (EBSCOhos) printed on 10/9/2023 1:23 PM via RIGA TECHNICAL UNIVERSITY AN: 1240299, 119 p.

⁵¹ *Noteikumi par civilās aizsardzības plānu struktūru un tajos iekļaujamo informāciju* (2017) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 658, pieņemti Rīgā 2017. gada 7. novembrī, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 11. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/294938#p2>

⁵² *Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums* (2016) [tiešsaiste]. LR likums, pieņemts Rīgā 2016. gada 5. maijā, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 4. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/282333>

⁵³ *Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums*, 6. panta pirmās daļas 5. punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/282333#p6>

CAKP likuma 15. panta otro daļu izdotie MK 07.11.2017. noteikumi Nr.658 par CA plānu saturu detalizēti nosaka, kāda informācija iekļaujama plānošanas dokumentā⁵⁴.

Iepriekš minēto noteikumu 4. punktā paredzēts, ka sadarbības teritoriju civilās aizsardzības plānos jāiekļauj ziņas par pašvaldību teritoriālo raksturojumu un iedzīvotāju skaitu, iespējamajiem riskiem, cita starpā ņemot vērā ar valsts CA plānā ietverto informāciju un CAKP likumā noteiktās koordinēšanas jomas. Atsevišķa sadaļa veltīta iedzīvotāju evakuācijas organizēšanai, gan plānojot transporta nodrošinājumu, pulcēšanās un izmitināšanas vietas, evakuēto uzskaiti, ēdināšanu, sociālo aprūpi un īpašumu apsardzi. Pašvaldībām ir jānovērtē riski, jāsaprot iespējamo risku kartes un matricas, kā arī reaģēšanas, gatavības un preventīvie pasākumi ikvienam riskam. Papildus jāapkopo ziņas par iesaistāmajiem resursiem – jo īpaši energoresursiem to apgādes traucējumu gadījumā, reaģēšanas un seku novēršanas darbu vadītājiem un sadarbību ar citām institūcijām.⁵⁵

Valsts civilās aizsardzības plāns⁵⁶ un pašvaldību CA plāni ir cieši saistīti plānošanas dokumenti, jo pašvaldībām, līdzīgi kā citiem katastrofas pārvaldīšanas subjektiem ir noteikta virkne pienākumu rīcībai katastrofu gadījumā un nodrošinot gatavības un preventīvos pasākumus. Līdz ar to vietvaru plānošanas dokumentos ir būtu jābūt atsaucēm arī uz valsts plānos ietvertajām funkcijām, tomēr dažkārt vienotas izpratnes trūkums kavē šo pienākumu izpildi un plānošanas dokumentu saskaņotību un koordinētas darbības iespējamību.

Grozījumi normatīvajos aktos saistībā ar plānošanu pašvaldību līmenī

2022. gadā CAKP likumā tikai veikti grozījumi, kas tieši bija saistīti ar civilās aizsardzības plānošanas procesiem. Lai arī Valsts civilās aizsardzības plānā⁵⁷ iepriekš bija noteikti pašvaldību pienākumi saistībā ar rīcību kara vai militāra apdraudējumu gadījumā⁵⁸, kā uzsvērts likumprojekta “Grozījums Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likumā” anotācijā, apstiprinātā Valsts aizsardzības koncepcija un Krievijas militārais iebrukums Ukrainā akcentēja vajadzību papildināt pašvaldību CA plānus.⁵⁹

⁵⁴ *Noteikumi par civilās aizsardzības plānu struktūru un tajos iekļaujamo informāciju* (2017) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 658, pieņemti Rīgā 2017. gada 7. novembrī, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 11. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/294938#p2>

⁵⁵ Turpat.

⁵⁶ *Par Valsts civilās aizsardzības plānu* (2020) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta rīkojums Nr. 476, pieņemts Rīgā 2020. gada 26. augustā, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 4. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/317006>

⁵⁷ Turpat.

⁵⁸ *Pašvaldībām būs jāpilnveido civilās aizsardzības plāni* (2022) [tiešsaiste]. LV portāls, [skatīts 2023. gada 4. septembrī]. Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/345661-pasvaldibam-bus-japilnveido-civilas-aizsardzibas-plani-2022>

⁵⁹ *Grozījumi Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likumā* (2022) [tiešsaiste]. LR likums, pieņemts Rīgā 2022. gada 22. septembrī, Latvijas Republikas Saeimas tīmekļa vietne [skatīts 2023. gada 28. novembrī]. Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/959F045387E924A3C225882A003541D4?OpenDocument>

Līdz ar CAKP likuma grozījumiem tika veikti grozījumi uz tā pamata izdotajos Ministru kabineta noteikumos⁶⁰, papildinot tos ar 4.9. apakšpunktu, kur definēti pašvaldību uzdevumi kara vai militāra iebrukuma gadījumā un 2.¹ pielikumu, kur ietvertas plānošanas vadlīnijas 4.9. apakšpunktā minētajiem pasākumiem, piemēram, mobilitātes un pretmobilitātes pasākumi, iedzīvotāju informēšana, sabiedriskās kārtības nodrošināšana un nodrošinājums ar pārtiku, dzeramo ūdeni un evakuācijas pasākumiem.⁶¹

Iepriekš apskatītajos noteikumu grozījumos, ievērota līdzšinējā prakse ar CA plānā iekļaujamās informācijas uzskaitījumu, bet jaunā prakse ar plānošanas vadlīniju noteikšanu, liecināja par iespēju iegūt papildu skaidrojumu veicamo pasākumu aprakstam. CA plānu sadaļa par rīcību militāra apdraudējuma gadījumā būs ierobežotas pieejamības informācija, kas tiek gatavota līdzdalībā ar Nacionālo bruņoto spēku amatpersonu⁶², kura norīkota pašvaldību CA komisijā, cita starpā paredzot plāna sadaļas vai konkrētu pasākumu praktisko vai teorētisko izspēli⁶³ jeb pārbaudi.

Līdz ar aprakstītajiem noteikumu grozījumiem un sadarbības prakses atšķirīgu definējumu pamatoti rodas jautājums par metodiskā atbalstu pašvaldībā no citām institūcijām, tai skaitā, VUGD, lai detalizēti izstrādātu citus CA plānā iekļaujamus pasākumus un kurus šobrīd pašvaldību norīkotie plānošanas speciālisti vai komersanti interpretē atbilstoši savai izpratnei.

Civilās aizsardzības plānošanas prasību salīdzinājums – pašvaldības un paaugstinātas bīstamības objekti

Lai analizētu civilās aizsardzības plānošanas normatīvā regulējuma prasības, sagatavots salīdzinājumu par to, kādas prasības noteiktas paaugstinātas bīstamības objektiem (turpmāk – PBO) un kādas tās ir pašvaldībām. Salīdzinājuma izvēlēti (skat. 1.1. tab.) izvēlēti seši salīdzinošie rādītāji, sākot ar reglamentējošā tiesību akta precizēšanu un turpinot ar noteiktajām saskaņošanas, plāna aktualizēšanas prasībām, kā arī uzraudzības iespējām.

⁶⁰ *Noteikumi par civilās aizsardzības plānu struktūru un tajos iekļaujamo informāciju* (2017) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 658, pieņemti Rīgā 2017. gada 7. novembrī, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 11. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/294938#p2>

⁶¹ Turpat.

⁶² Turpat, 5.¹ punkts.

⁶³ Turpat, 5.³ punkts.

1.1.tabula

Civilās aizsardzības jomas plānošanas nosacījumu salīdzinājums⁶⁴

	Paaugstinātas bīstamības objekti	Pašvaldības
Normatīvais akts, kurš nosaka plāna struktūru un saturu	Atkarībā no objekta specifikas: MK 07.11.2017. noteikumi Nr.658 par CA plānu saturu vai MK 01.03.2016. noteikumi Nr.131 par rūpniecisko avāriju riskiem	MK 07.11.2017. noteikumi Nr.658 par CA plānu saturu
CA plānu saskaņošana	Jāsaskaņo ar VUGD.	Nav jāsaskaņo ar VUGD.
CA plānu apstiprināšana	PBO īpašnieks vai tiesiskais valdītājs – ne retāk kā reizi četros gados ⁶⁵ .	Apstiprināšana katras pašvaldības dome ne retāk kā reizi četros gados ⁶⁶ .
CA plānu aktualizēšana	Atbilstoši MK 01.03.2016. noteikumiem Nr.131 par rūpniecisko avāriju riskiem, CA plānu pārskata ik gadu un, ja nepieciešams, - precīzē ⁶⁷ .	Nav reglamentēts.
CA plānu paziņošana	Pašvaldības to teritorijā esošu PBO CA plānu aktuālās redakcijas ievieto savā mājaslapā internetā ⁶⁸ .	Iekšlietu ministrija pašvaldību CA plānu (aktuālos) publicē ministrijas un VUGD mājaslapās internetā ⁶⁹ .
CA prasību ievērošanas uzraudzība	Atkarībā no objekta, MK 01.03.2016. noteikumi par rūpniecisko avāriju riskiem: A kategorijas PBO – kompleksā pārbaude katru gadu; B kategorijas PBO – kompleksā pārbaude reizi trijos gados; C kategorijas PBO tiek pārbaudīti – VUGD pārbaude reizi divos gados. Objektos var tik veiktas arī neplānotās pārbaudes ⁷⁰ .	Pārbaužu biežums un veids nav reglamentēts.

Sākotnējais secinājums pēc 1.1.tabulas pārskatīšanas – ka pašvaldību CA plānu izstrāde ir mazāk reglamentēta – ir tikai kvantitatīvi vērtējams un neliecina par jomas nepietiekamu regulējumu. Ir jāņem vērā tas, ka PBO specifika ir saistīta ar riskiem tehnoloģiskajos procesos, kas avārijas gadījumā var ietekmēt objekta nodarbināto un apkārtnē esošās sabiedrības drošību, tādēļ līdzīgi kā veicot ugunsdrošības prasību ievērošanu arī CA plānos noteikto drošības un rīcības pasākumu detalizēta plānošana un pārzināšana ir īpaši nozīmīga. Cita starpā PBO plānošanas dokumentus nosaka Eiropas Savienības SEVESO III Direktīvas prasības⁷¹, kuras pārņemtas MK 01.03.2016. noteikumos Nr.131 par rūpniecisko

⁶⁴ *Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums* (2016) [tiešsaiste]. LR likums, pieņemts Rīgā 2016. gada 5. maijā, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 4. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/282333>

⁶⁵ Turpat.

⁶⁶ Turpat.

⁶⁷ *Rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas kārtība un riska samazināšanas pasākumi* (2016) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 131, pieņemti Rīgā 2016. gada 1. martā, Latvijas Vēstnesis tīmekļa vietne [skatīts 2023. gada 11. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/280652#p41>

⁶⁸ *Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums* (2016) [tiešsaiste]. LR likums, pieņemts Rīgā 2016. gada 5. maijā, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 4. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/282333>

⁶⁹ Turpat.

⁷⁰ *Rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas kārtība un riska samazināšanas pasākumi* (2016) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 131, pieņemti Rīgā 2016. gada 1. martā, Latvijas Vēstnesis tīmekļa vietne [skatīts 2023. gada 11. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/280652#p41>

⁷¹ *Uzņēmumiem pieejamas Vadlīnijas Rūpniecisko avāriju novēršanas programmas un drošības pārskata sagatavošanai* (2021) [tiešsaiste]. Vides pārraudzības valsts biroja tīmekļa vietne [skatīts 2023. gada 4. novembrī]. Pieejams: <https://www.vpvb.gov.lv/lv/rupniecisko-avariju-informacija>

avāriju riskiem⁷². Lai objektu pārstāvjiem būtu saprotamākas izvirzītās prasības, tiem ir nodrošinātas Vides pārraudzības valsts biroja izstrādātās Vadlīnijas Rūpniecisko avāriju novēršanas programmas un drošības pārskata sagatavošanai⁷³, kas ir viens no metodiskā atbalsta piemēriem. Papildus visam, PBO ir jāveido un jāuztur drošības sistēmas, kuru darbības nodrošināšanu ir iespējams kontrolēt jeb nodrošināt uzraudzību.

Turpretim pašvaldību CA plānos galvenokārt ir ietverti organizatoriskie pasākumi, kas nav saistīti ar pašas institūcijas radīto bīstamību risku, kas varētu radīt kaitējumu vai zaudējumus. Pašvaldību būtība saistīta ar palīdzības un atbalsta nodrošināšanu iedzīvotājiem dažādu risku īstenošanās vai to draudu gadījumā. Ir jābūt sistemātiskai pieejai plānošanā, lai plāna īstenošanā iesaistītie dalībnieki pārzinātu savas kompetences ietvarus un pienākumus, lai palīdzības sniegšanas mehānisms darbotos. Pašvaldību rīcību lielā mērā ietekmē pieejamo resursi, jo arī organizatorisko pasākumu plānošana ir saistīta ar materiālo un finanšu resursu nepieciešamību, piemēram, aizsargbūvju veidošanu un uzturēšanu vai arī evakuēto personu izmitināšanas vietu iekārtošana un nodrošināšana ar nepieciešamajiem pakalpojumiem, ēdināšanu, transportu un pirmās nepieciešamības precēm, tādēļ šiem procesiem ir jābūt detalizēti izplānotiem, kas ietekmēs arī veikto pasākumu rezultātu un izmaksu novērtēšanu.

Organizatorisko pasākumu kontrole regulārā pārbaudē nav īstenojama, bet ir novērtējama praktiskajās vai teorētiskajās mācībās, kur tiek izspēlētas situācijas atbilstoši CA plānā paredzētajām rīcībām. Izvērtējot mācību rezultātus iespējams secināt, vai plānā ietvertā informācija ir aktuāla vai papildināma, līdz ar to reglamentēta plāna pārskatīšana nav nepieciešama, bet veicama atbilstoši nepieciešamībai. Iestādēm ir jānodrošina rīcības brīvība gan strādājot ar plāniem, gan atbrīvojot no papildu administratīvā sloga uzlikšanas ar saskaņošanas procesa noteikšanu.

Cita starpā valstī ir pašvaldības, kuras nav nodrošinājušas prasības izpildi par CA plānu paziņošanu jeb publiskošanu.

⁷² *Rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas kārtība un riska samazināšanas pasākumi* (2016) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 131, pieņemti Rīgā 2016. gada 1. martā, Latvijas Vēstnesis tīmekļa vietne [skatīts 2023. gada 11. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/280652#p41>

⁷³ *Vadlīnijas paaugstinātas bīstamības objekta Rūpniecisko avāriju novēršanas programmas sagatavošanai un noformēšanai* (2021) [tiešsaiste]. Vides pārraudzības valsts biroja tīmekļa vietne [skatīts 2023. gada 4. novembrī]. Pieejams: <https://www.vpvb.gov.lv/lv/media/3530/download>

Pašvaldību civilās aizsardzības plānu apskats

Lai analizētu informāciju, kas ietverta pašvaldību civilās aizsardzības plānos, izskatīti 34 sadarbības teritoriju CA plānošanas dokumenti⁷⁴, par kuriem informācijas saites pieejamas VUGD tīmekļa vietnē atbilstoši CAKP likuma 15.panta trešās daļas prasībām par aktuālās pašvaldību CA plānu publicēšanu.

Veicot CA plānu analīzi, primāri izskatīta struktūras atbilstība darba izstrādes brīdī spēkā esošajam normatīvajam regulējumam, kur noteiktas prasības gan plānošanas dokumentu saturam, gan struktūrai. Sekundāri pievērta uzmanība CA plānos ietvertās informācijas apjomam, ņemot vērā pašvaldības specifiku, visbeidzot – pārskatīta informācija par pasākumos ietvertajiem uzdevumiem un rīcībām.

Pārsvārā visu pašvaldību CA plānos ir apjomīga bāzes un pamatinformācija, kur dotas atsauces uz neaktuāliem datiem par vēsturiskiem notikumiem, piemēram, saistībā ar plūdu apdraudējuma un meteoroloģiskiem apstākļiem. Pārskatot šo informācijas apjomu un pašvaldību raksturojošo informāciju, secināms, ka ar ir iespējams samazināt dokumentu apjomu, kas padarītu tos ērtāk pārskatāmus un vieglāk uztveramus.

Neraugoties uz to, ka valstspilsētu, piemēram, Rīgas raksturojošie rādītāji⁷⁵ attiecībā uz iespējamiem riski, ir lielākā apjomā, nekās tas ir citām sadarbības teritorijām, arī šī dokumenta lapušu skaits ir samazināms, atstājot būtiskāko informāciju.

Nevienā no plāniem nav iekļauta sadarbības shēma vai algoritms ar nevalstiskajām organizācijām, kuras varētu būt nozīmīgs un lietderīgs resurss, lai nodrošinātu, piemēram, izmitināšanas vietu iekārtošanu un darbības nodrošināšanu. Starptautiskās prakses dokumenti, piemēram, Sendai ietvarprogramma⁷⁶, rekomendē palielināt vietējās sabiedrības iesaisti gan CA sistēmas uzdevumu plānošanā, gan izpildē, lai stiprinātu sabiedrības spējas pašu spēkiem organizēt palīdzības sniegšanas un darbības atjaunošanas pasākumus, kas pēc būtības nozīmētu sabiedrības noturības stiprināšanu.

Vērtējot riskus un veidojot scenāriju, pašvaldības galvenokārt koncentrējas tikai uz būtiskākajiem jeb nozīmīgākajiem riskiem, neplānojot pasākumus zemāka līmeņa riskiem. Tomēr arī zemāka līmeņa riskiem var būt vērā ņemama ietekme un vajadzīga rīcība, kaut piemēram, palīdzības sniegšana vienai mājsaimniecībai lauku apvidu, kur plūdi izskalojuši

⁷⁴ *Pašvaldību civilās aizsardzības plāni* (2020) [tiešsaiste]. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta tīmekļa vietne [skatīts 2023. gada 28. novembrī]. Pieejams: <https://www.vugd.gov.lv/lv/pasvaldibu-civilas-aizsardzibas-plani>

⁷⁵ *Rīgas sadarbības teritorijas civilās aizsardzības plāns* (2021) [tiešsaiste]. Rīgas valstspilsētas tīmekļa vietne [skatīts 2023. gada 4. septembrī]. Pieejams: <https://www.riga.lv/lv/media/36890/download?attachment>

⁷⁶ *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030* (2015) [online]. United Nations Office for Disaster Risk Reduction [04.09. 2023]. Available at: https://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf

ceļus, apgrūtinot iedzīvotāju apgādi un pārvietošanos, kaut arī salīdzinoši nelielie apjoma apdraudējums, ja vērē ar pilsētas teritorijas applūšanu, tomēr pašvaldībā katram cilvēkam ir jāvelta uzmanība un ikvienam ir tiesības saņemt atbalstu un palīdzību. Pat nelieli riski ir jāpārvalda, tādēļ šādās situācijās ir vajadzīgi darbības algoritmi.

Risku izvērtēšanā pašvaldības izmanto VUGD rekomendācijās⁷⁷ piedāvāto risinājumu par risku līmeņu noteikšanu un ietekmes izvērtējumu, atspoguļojot tos risku novērtēšanas matricā. Rīgas valstspilsētas CA plānā šī metode ir papildināta ar kļūdu koka metodi scenāriju veidošanai⁷⁸, kas uzskatāmi parāda situāciju attīstības iespējas, kas būtiski palielina varbūtību kvalitatīvi izsecināt nepieciešamo rīcību.

Pašvaldību CA plānos nodrošinātas tikai normatīvajos aktos prasītās teritorijas kartes⁷⁹, taču pārskatāmākas situācijas veidošanai ar kartogrāfisko materiālu būtu iespējams nodrošināt pārskatāmāku plānošanu un plānu izpildi, jo kartogrāfisko materiālu varētu izmantot arī reaģēšanas un seku novēršanas pasākumu īstenošanā.

Apkopojot augstāk aprakstītos konstatējumus par pašvaldību CA plāniem, secināms, ka VUGD metodiskā atbalsta vadlīnijas ir jāpapildina ar kartēšanas, risku novērtēšanas un scenāriju izstrādes iespēju aprakstīšanu. Papildus, ir jāizstrādā sadarbības algoritmi, kur būtu atspoguļota dažādu sadarbības partneru un dalībnieku iesaistīšana gan plānošanā, gan CA jomas uzdevumu izpildē.

Plānošanas procesa organizēšanas piemērs – Vācijas, Luksemburgas, Beļģijas un Francijas pašvaldību sadarbība

Plānošanas procesa nozīmi pārskatāmi raksturo M.A.Kassela un M.Hinsbergera apraksts un piemērs par plūdu riska vadības plānošanas un sadarbības izpēti Vācijā, Luksemburgā, Beļģijā un Francijā⁸⁰. Minēto valstu partnerība tika izveidota, lai nodrošinātu vienotus un saskaņotus pasākumus plūdu riska mazināšanai un iespējamo seku novēršanai, kā arī, lai ievērotu Eiropas Savienības Plūdu direktīvas prasības.

⁷⁷ *Katastrofu riska novērtēšanas rekomendācijas* (2017) [tiešsaiste]. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta tīmekļa vietne [skatīts 2023. gada 28. novembrī]. Pieejams: <https://www.vugd.gov.lv/lv/rekomendācijas-valsts-un-pasvaldību-institūcijām>

⁷⁸ *Rīgas sadarbības teritorijas civilās aizsardzības plāns* (2021) [tiešsaiste]. Rīgas valstspilsētas tīmekļa vietne [skatīts 2023. gada 4. septembrī]. Pieejams: <https://www.riga.lv/lv/media/36890/download?attachment>

⁷⁹ *Noteikumi par civilās aizsardzības plānu struktūru un tajos iekļaujamo informāciju*, 10. punkts. (2017) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 658, pieņemti Rīgā 2017. gada 7. novembrī, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 11. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/294938#p10>

⁸⁰ Cassel, M.A. Hinsberger, M. (2017) [online]. *Flood partnerships for Flood Risk Management Plans*. Journal of Flood Risk Management, Volume 10, Issue 2: pp. 164-172. [accessed 04.09.2023.]. Available at: <https://doi.org/10.1111/jfr3.12086>

Neraugoties uz starptautisko mērogu, partnerības ietvaros, galvenokārt, ir iesaistītas pašvaldības, kuras savstarpēji koordinē informācijas apmaiņu par plūdu iespējamību reģionā esošo upju baseinos, kā arī koordinē operatīvo dienestu sadarbību, nodrošina plānošanas procesu un sabiedrības informēšanu. Jāuzsver, ka šīs sadarbības un plānošanas procesā tika piemērota tā saucamā “no apakšas uz augšu” (*bottom-up*) pieeja, kas nozīmē plānu izstrādi vietējā līmenī, nevis tiek noteikts vai diktēts no valsts institūciju puses, kā tas būtu gadījumā “no augšas uz apakšu” (*top-down*) pieejas gadījumā. Ja plānošana tiek veikta iespējami tuvāk īstenošanai vietai, tā ļauj iesaistīt konkrētākas, ar iespējamo notikumu saistītās personas vai puses, piemēram, plūdu riskam pakļauto teritoriju iedzīvotājus un organizācijas, komunālās saimniecības, iestāžu un vietējo institūciju pārstāvjus.⁸¹

Zīmīgi, ka pielietojot jaunu metodi plānošanas procesā, kas tiek saukta par grupas modeļa izveidi (*group model building*), tika pārskatīti iepriekšējo periodos izstrādātie civilās aizsardzības plāni, kuri lielā mērā neatbilda realitātei, jo bija veidoti pēc “no augšas uz apakšu” pieejas⁸², kas, piemēram, Latvijas pieredzes gadījumā būtu pielīdzināma situācijai, kad vietvaru civilās aizsardzības plānu izstrāde tiek veikta, ņemot vērā tikai un vienīgi valsts noteiktās normatīvo aktu prasības, neiekļaujot konkrētās apdzīvotās vietas īpatnības un apstākļu specifiku.

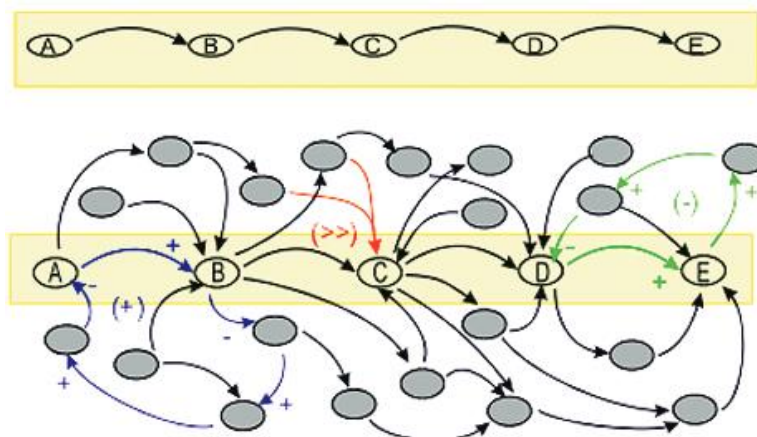
Turpinot par grupas modeļa izveides metodi, tiek skaidrots, ka tās pamatā ir dažādu mērķauditorijas pārstāvju iesaiste darba grupās⁸³, kur tiek izskatīti konkrēti jautājumi, kas tiek izdiskutēti un iekļauti plānā. Kā uzsvērts rakstā, tas ne tikai nodrošina sabiedrības iesaisti, bet arī nodrošina dažādu veicamo pasākumu atbalstu un pieņemšanu no iedzīvotāju puses. Iedzīvotāji piedaloties plānu izstrādē daudz labāk izprot to nozīmi, jo ir izdziļinājušies konkrētajā tematā vai jautājumā.

M.A.Kassels un M.Hinsbergers skaidro, ka darba grupu process tika virzīts, balstoties uz sistēmas dinamikas pieeju, kas atvasināta no vispārīgās sistēmu teorijas. Sistēmas dinamikas pamatā (skat. 1.4. att.) ir cēloņu un seku tīklojuma veidošana, iekļaujot papildu elementus un veidojot tīkla objektu savstarpējo attiecību izvērtējumu, nevis vienkāršota cēloņu un seku savirknēšana vienā līnijā.

⁸¹ Cassel, M.A. Hinsberger, M. (2017) [online]. *Flood partnerships for Flood Risk Management Plans*. Journal of Flood Risk Management, Volume 10, Issue 2: pp. 164-172. [accessed 04.09.2023.]. Available at: <https://doi.org/10.1111/jfr3.12086>

⁸² Turpat.

⁸³ Turpat.

1.4. attēls. Cēloņu un seku lineārais un tīklojuma shematisks attēlojums⁸⁴.

Līdz ar to veidojas sazarota sistēma, ka ļauj uzskatāmi modelēt risinājumus un prognozēt problēmas. Tomēr, lai sekmīgi virzītu darba grupas uzdevumu izpildi, vispirms, ir vajadzīga tās dalībnieku vienota izpratne, par pašu procesu un tēmu, jābūt definētiem konkrētiem jautājumiem un risinājumu ierobežojumiem.⁸⁵

Izskatot piemēru par plānošanas procesu saistībā ar plūdu apdraudējumu, secina, ka plānošanas procesā būtiski ir iesaistīt pēc iespējas vairāk dalībnieku, kas varētu būt saistīti ar konkrēto problēmu un būtu ieinteresēti meklēt tas risinājumus tieši pašvaldību līmenī. Pieeja, ka risinājumu izstrādā grupa, nodrošina vienotu sabiedrības izpratni par problēmu un tās būtību.

Savukārt cēloņu un seku tīklojuma shēmas izmantošana, kas atbilst domu kartēšanas (*Mind Mapping*) metodei⁸⁶, ir ērts sākotnējās informācijas un iespējamo sakarību plānošanas instruments, kura sagatavošanā var iesaistīties grupa, nevis viens vai daži plānošanas dalībnieki, un kopumā attīsta ar katras iesaistītās puses jomu saistītos modeļa sazarojumus.

Domu vai rīcību kartēšanas metode ir viens no CA plānu pārskatīšanas un plānošanas grupas darba organizatoriskajiem instrumentiem un veicinās kvalitatīvu plānošanas procesa virzību.

Metodiskā atbalsta organizēšana

Pirms VUGD metodiskā atbalsta organizēšanas iespēju analīzes ir jāakcentē darba izstrādes laikā Ministru kabinetā tika apstiprinātas izmaiņas valsts civilās aizsardzības plānā,

⁸⁴ Cassel, M.A. Hinsberger, M. (2017) [online]. *Flood partnerships for Flood Risk Management Plans*. Journal of Flood Risk Management, Volume 10, Issue 2: pp. 164-172. [accessed 04.09.2023.]. Available at: <https://doi.org/10.1111/jfr3.12086>

⁸⁵ Turpat.

⁸⁶ *Mind Mapping and Tony Buzan's Contribution to the Invention of Mind Maps* (2023) [online]. Article on website [accessed 4 December 2023]. Available at: <https://www.edrawmind.com/article/tony-buzan-biography.html>

kur, cita starpā, dokumenta 35.pielikumam par pasākumiem masveida iedzīvotāju evakuācijas un pārvietošanās kontroli militāra iebrukuma vai katastrofas gadījumā, pievienotas vadlīnijas evakuācijas punkta izveidei un darbībai, kā arī pulcēšanās vietu noteikšanai masveida evakuācijas gadījumā.⁸⁷

Cita starpā aplūkots Ukrainas pašvaldības civilās aizsardzības plāna piemērs un valsts pārvaldes institūcijas sagatavotas metodikas piemērs, lai noskaidrotu to, kāda detalizācijas pakāpe, struktūra un informācijas apjoms ir norādīts izskatāmajos dokumentos, lai salīdzinātu ar Latvijas pašvaldību CA plānu informatīvo kopumu. Izpētes ietvaros netika analizēts Ukrainas piemēra saturs, jo katastrofas pārvaldīšanā iesaistīto institūciju veids un organizācija būtiski atšķiras no Latvijas pašvaldību CA sistēmas uzdevumu izpildes iespējām.

Ukrainas pašvaldības CA plāna un metodikas piemērs

Lai rastu priekšstatu par citu valstu pašvaldību CA plānu struktūru un informācijas apjomu, analizēta Kolomijas pilsētu teritoriālās kopienas, kas atrodas Ivanofrankivskas apgabalā Ukrainā, CA plānu 2023.gadam⁸⁸, kas bija pieejams vietvaras tīmekļa vietnē. Pielietojot tīmekļa pārlūka Google tīmekļa vietnes tulkošanas pakalpojumu, informāciju par CA pasākumiem bija iespējams pārtulkot no ukraiņu uz latviešu valodu.

Vispirms, veicot Kolomijas pašvaldības CA pasākumu izklāsta analīzi secina, ka tas ir daudz pārskatāmāks un ērtāks, nekā Latvijā praktizētais CA plānu apjoms. Ukrainas pašvaldības gadījumā tas sastāv no CA pasākumu uzskaitījuma tabulas veidā, kur norādītas darbības un pasākumi, par to ieviešanu vai īstenošanu atbildīgās institūcijas un izpildes termiņš. Visi pasākumi ir sadalīti atbilstoši valsts pārvaldes iestāžu līmeņiem, sākot ar Ukrainas ārkārtas palīdzības dienesta organizētajiem pasākumiem, tad seko Kolomijas rajona CA struktūras darbības organizatoriskie un tās pilnveides pasākumi, kā arī uzdevumi gatavības nodrošināšanai. Divas nākamās sadaļas ietver uzraudzības darba uzdevumus un sabiedrības izglītošanas pasākumi. Katrā no sešiem pasākumu līmeņiem nav vairāk par trim pamatzdevumiem, līdz ar to ir skaidri saprotamas prioritātes un darbības virzieni.⁸⁹ Pasākumu izkārtojums tabulā ir līdzīgs, kāds tas ir veidots arī Latvijas valsts civilās aizsardzības plānā un kādu paredzēts izmantot arī citos CA plānos atbilstoši MK 07.11.2017. noteikumi Nr.658 par

⁸⁷ Aktualizēts Valsts civilās aizsardzības plāns (2023). Iekšlietu ministrijas Komunikācijas nodaļas informācija plašsaziņas līdzekļiem.

⁸⁸ Про затвердження плану основних заходів цивільного захисту Коломийської міської територіальної громади на 2023 рік (2023) [онлайн]. Сайт Коломийської міської ради [переглянуто 4 вересня 2023 р.]. В наявності: <http://nbkolrada.gov.ua/dt/525301/>

⁸⁹ Turpat.

CA plānu saturu 1.pielikumam⁹⁰, lai norādītu gan preventīvos un gatavības, gan seku likvidācijas un reaģēšanas pasākumus.

Atšķirībā no Latvijas prakses, Ukrainā katru gadu tiek akcentēti īstenojamie CA jomas pamatpasākumi, tomēr tas nenozīmē, ka nepastāv vispārīgāks un plašāks pasākumu uzdevumu izklāsts, kas definēts normatīvajos aktos, bet operacionālajā līmenī pašvaldībās tiek veidos koncentrētāks un īsāks apkopojums būtiskākajiem pasākumiem.

Aiz CA pasākumu uzskaitījuma tabulas seko organizatoriskie un metodiskie norādījumi Kolomijas pilsētu teritorijas kopienas iedzīvotāju apmācībai par rīcību ārkārtas gadījumos. Ir sniegts detalizēts veicamo uzdevumu uzskaitījums, sadalot pa mērķauditorijām, kuras veido gan sabiedrības pārstāvji, izglītības, sociālo pakalpojumu un veselības aprūpes iestādes, kā arī uzņēmumu segments.⁹¹

Katrai grupai ir paredzēts gan apmācību pasākums, gan zināšanu un prasmju novērtēšanas iespējas. Visus apmācības pasākumu īstenošanu koordinē mērs, kurš ir Ivanofrankivskas apgabala vienotās valsts civilās aizsardzības sistēmas teritoriālās apakšsistēmas Kolomijas rajona struktūrvienības nodaļas vadītājs.⁹² Šajā amata uzskaitījumā vērojama sazarota civilās aizsardzības sistēma, kurā darbs norisinās decentralizēti, līdz ar to ir saprotama pašvaldību pārstāvju atbildība un aktīva iesaiste CA pasākumu īstenošanā.

Nozīmīgākā pieredze, kādu varētu pārņemt arī Latvijas pašvaldību CA plānos ir plānošanas pieeja – ikgadējo aktuālo CA pasākumu noteikšana un pārskatāma pasākumu uzskaitījuma atspoguļošana. Šāda pieeja apvienojumā ar VUGD metodiskā atbalsta pasākumiem nodrošinātu noturīgas civilās aizsardzības kultūras veidošanos un attīstību. Neraugoties ar CA sistēmu atšķirībām, iezīmējas vēl viens nozīmīgs priekšnosacījums institūciju darbībai un sadarbības attīstībai – Ukrainā katrā reģionā ir sazarota organizatoriskā struktūra, kura nodrošina CA jomas uzdevumu izpildi, un tās ir CA nodaļas, kādu šobrīd Latvijā var sastapt vien atsevišķās pašvaldībās.

⁹⁰ *Noteikumi par civilās aizsardzības plānu struktūru un tajos iekļaujamo informāciju* (2017) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 658, pieņemti Rīgā 2017. gada 7. novembrī, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 11. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/294938#p2>

⁹¹ Turpat.

⁹² Turpat.

Aktīva plānošanas procesa nodrošināšana, iesaistot iespējami plašāku dalībnieku loku, spēj nodrošināt efektīvāku civilās aizsardzības plānu izstrādi. CA plānu pārskatīšana un scenāriju veidošana tieši pašvaldības līmenī, iesaistot lokālo mērķauditoriju, spēj nodrošināt gan paša plānošanas procesa, gan rezultātu kvalitāti un cita starpā arī labāku izpratni un civilās aizsardzības kultūras veidošanos, kuras pamatā ir kopienas noturība pret katastrofām vai to apdraudējuma.

VUGD metodiskai atbalsts

Apkopoto informācijas kopums norāda un nepieciešamību nodrošināt aktīvu un mērķētu atbalstu, kas neaprobežojas tikai ar rakstisku instrukciju vai vadlīniju sniegšanu, bet nodrošina arī pastāvīgas saziņas iespējas, kur tiek respektētas mērķauditorijas, kas šajā gadījumā ir pašvaldības, vajadzības un VUGD iesaistes nepieciešamību.

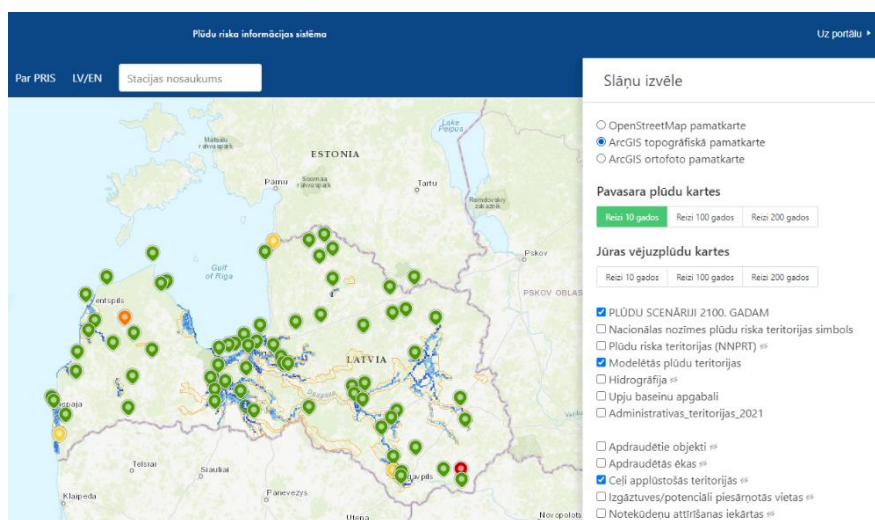
Vispirms, nepieciešams apzināt VUGD metodiskā atbalsta mērķauditoriju, lai izprastu tās vajadzības. Detalizētāk segmentējot pašvaldības mērķauditoriju, secināms, ka to veido sadarbības teritoriju civilās aizsardzības komisiju pārstāvji, pašvaldību plānošanas speciālisti un komersanti, kuri pašvaldības uzdevumā veic civilās aizsardzības plānošanas dokumentu izstrādi. Atsevišķi izceļama mērķauditorijas daļa ir tās VUGD amatpersonas, kuras norīkotas darbam sadarbības teritoriju civilās aizsardzības komisijās.

Mērķauditorijai kopumā ir nepieciešamas konsultācijas, normatīvo aktu skaidrojumi un apmācības, lai kvalitatīvi un sekmīgi strādātu CA jomas plānošanas procesā. Savukārt VUGD amatpersonām ir jānodrošina papildu apmācība, lai veicinātu viņu spējas līdzdarboties VUGD metodiskā atbalsta sniegšanā tajās pašvaldībās, kur VUGD amatpersonas ir norīkotas darbam civilās aizsardzības komisijās. Aktīva atbalsta sniegšana neizslēdz nepieciešamību nodrošināt uzziņu vai apmācību materiālu, tādēļ primāri ir jā sagatavo vadlīnijas un papildus metodiskā atbalsta materiāli.

Balstoties uz pašvaldību CA plānu analīzes rezultātiem, redzams, ka plānošanas procesa pilnveides sākumā ir vajadzīgs vēlreiz pārskatīt, kuri normatīvie akti attiecināmi un civilās aizsardzības plānošanu, kā valstī kopumā tiek nodrošināta civilās aizsardzības darbība un kāda ir pašvaldību loma šajā sistēmā. Šīs informācijas kopums veidos vadlīniju ievadu, kas tiktu papildināts ar vadlīniju mērķi – nodrošināt informatīvi izglītojošu informāciju par CA plānu izstrādāšanu un pilnveidošanu.

Nākamā sadaļa veltāma informācijas avotu apzināšanai – kur iegūt ziņas plānu bāzes informācijas izveidošanai, kā arī preventīvo pasākumu nodrošināšanai katastrofu draudu

prognozēšanai un ietekmes mazināšanai. Piemēram, saistībā ar plūdu risku, ir iespējams iegūt aktuālas ziņas Latvijas vides ģeoloģijas un meteoroloģijas centrā tīmekļa vietnē⁹³ pieejamā plūdu riska informācija⁹⁴ nodrošina datus prognozēšanai, izvēloties kartes slāņus un izskatot modelētu applūšanas riskam pakļautu teritorijas kartē (skat. 1.5. att.). Kartogrāfiskais materiāls ir īpaši būtisks darba uzdevumi noteikšanai seku likvidēšanas laikā, jo iespēja vizuāli novērtēt teritoriju palīdz noteikt taktisko darbību plānu, bet arī plānošanas periodā palīdz saprast visapdraudētākās teritorijas

1.5. attēls. Plūdu riska informācija LVĢMC tīmekļa vietnē⁹⁵.

Šādu karšu veidošanu paredz Ministru kabineta 2009. gada 24. gada noteikumi Nr. 1354 “Noteikumi par sākotnējo plūdu riska novērtējumu, plūdu kartēm un plūdu riska pārvaldības plānu”⁹⁶ un būtiski sekmē plūdu riska pārvaldīšanas iespējas.

Citi kartogrāfiskie materiāli, kuri palīdzētu izprast teritorijas raksturlielumus ir iedzīvotāju blīvums apdzīvotajās teritorijās un iespējamo apdraudējumu kartēšana, piemēram, paaugstinātas bīstamības objektu izvietojums apkaimē, komunikācijas tīklu izvietojums, satiksmes organizēšana – ceļi, dzelzceļi, apbūve – sabiedriskās būves un dzīvojamās mājas, komercobjekti, dabas objekti, ūdenstilpes.

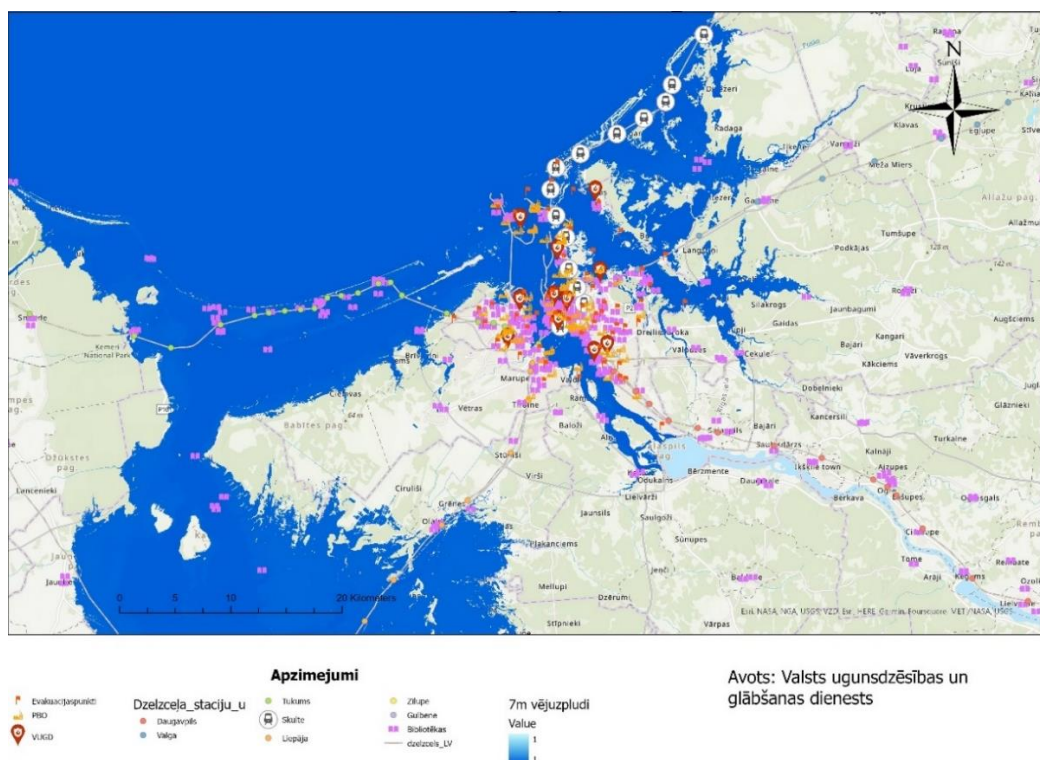
⁹³ *Plūdu riska informācijas sistēmas informācija* [tiešsaiste]. Latvijas vides ģeoloģijas un meteoroloģijas centrā tīmekļa vietnē [skatīts 2024. gada 4. janvārī] Pieejams: <https://videscentrs.lv/gmc/iebuvs/pludu-riska-informācijas-sistema>

⁹⁴ *Plūdu riska informācijas sistēmas informācija* [tiešsaiste]. Latvijas vides ģeoloģijas un meteoroloģijas centrā tīmekļa vietnē [skatīts 2024. gada 4. janvārī] Pieejams: <https://videscentrs.lv/gmc/iebuvs/pludu-riska-informācijas-sistema>

⁹⁵ Turpat.

⁹⁶ *Noteikumi par sākotnējo plūdu riska novērtējumu, plūdu kartēm un plūdu riska pārvaldības plānu* (2009) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 1354, pieņemti Rīgā 2009. gada 24. novembrī, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 11. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/201369-noteikumi-par-sakotnejo-pludu-riska-novertejumu-pludu-kartem-un-pludu-riska-parvaldibas-planu>

Saprotams, ka ne katrā pašvaldībā būs speciālisti, kuri pratīs izmantot pieejamos kartēšanas rīkus, tādēļ šajā jautājumā ir jāstiprina pašvaldību sadarbība ar VUGD kartogrāfiskā materiāla izstrādē, kas arī būs būtisks CA plānu uzlabošanas pasākums. VUGD amatpersonas var palīdzēt un konsultēt par kartogrāfiskā materiāla izveidi, piemēram, vējuzplūdu modelēšana Rīgas jūras līcī un scenārija modelējums (skat. 1.6. att.) un paaugstinātas bīstamības objektu kartēšanu Rīgā ArcGIS⁹⁷ programmas izmēģinājuma versijā.

1.6.attēls. Vējuzplūdu modelējums un PBO izvietojums ArcGIS programmā⁹⁸.

Izskatot CA plānus objektiem, kas atrodas piekrastē, liecina, ka plūdu un applūšanas risks, lielākoties, tiek uzskatīts un novērtēts par maznozīmīgu, tomēr klimata pārmaiņas, kas veicina hidrometeoroloģisko apstākļu sarežģītāku prognozēšanu, un jārēķinās ar dramatiskākiem riskiem. Tātad šī būtu iespēja pārskatīt riskus un CA plānos ietvertos pasākumus, lai preventīvi risinātu applūšanas iespējamību un spētu sagatavoties reaģēšanai.

Teritorijas izpēte un kartēšana lielā mērā palīdz identificēt un novērtēt iespējamo apdraudējuma ietekmi, tādēļ risku noteikšanas veids un metode būtu nākamā VUGD metodiskā atbalsta vadlīniju sadaļa pašvaldībām.

⁹⁷ ArcGIS Online (2023) [online]. Envirotech Ltd [accessed 9 April 2023]. Available at: <https://www.arcgis.com/index.html>

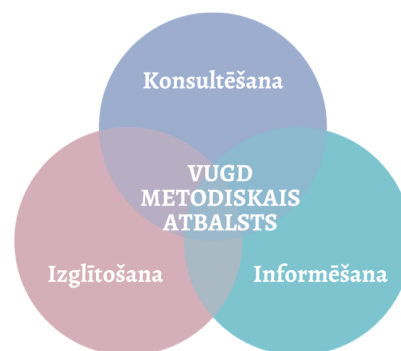
⁹⁸ Studiju kursa Katastrofu modelēšana un vadība uzdevums (2023).

Viens no resursiem, kas šobrīd ir nodrošināts un kuru var izmantot plānošanas darbā, ir VUGD rekomendācijas par katastrofu riska novērtēšanu⁹⁹, kur izskaidrots veids, kā identificēt riskus un iedalīt kategorijās atkarībā no bīstamības. Vadlīnijas varētu papildināt ar citām risku novērtēšanas metodēm, tomēr būtiskākais ir izpratne pat to, kādi riski varētu būt, tātad – pieraksta metode vai aprēķini ne tik daudz ietekmēs plānošanas kvalitāti, cik spēja atbildēt uz jautājumiem: kas varētu notikt, un, kā rīkoties.

Lai ērtāk izsekotu tam, vai CA plāna sagatavošanā ir iekļautas visas noteiktās prasības, vadlīnijas jāpapildina ar pārbaudes lapu, kur veikt atzīmes gan par atbilstību, gan par kārtējās CA plāna aktualizēšanas laiku un saturu.

Papildus augstāk minētajam, vadlīnijas jāpapildina ar sadarbības un norišu algoritmu ieteikumiem, piemēram shēma par nevalstisko organizāciju iesaistīšanu CA jomas uzdevumu izpildē. Sākotnēji ir nepieciešams apzināt minēto organizāciju resursus, iespējas, kontaktinformāciju, tad – jānosaka saziņas un sadarbības kārtība, jādefinē gan uzdevumi, gan sagaidāmie rīcības rezultāti.

VUGD metodiskā atbalsta vadlīnijas tiks sadalītas divās daļās: vadlīniju pašvaldībām un VUGD metodiskā atbalsta pasākumu plāns trim gadiem. Neskaitot vadlīniju izstrādi, VUGD metodiskais atbalsts pašvaldībām ir jāveido kā pasākumu kopums ar informatīviem, izglītojošiem un konsultējošiem pasākumiem (skat. 1.7. att.).

1.7. attēls. VUGD metodiskā atbalsta pasākumu kopums.

Metodiskā atbalsta pasākumu piedāvājums ir jāsadala individuālajos pasākumos, kas paredzēti katrai atsevišķai sadarbības teritorijai, un vispārīgajās aktivitātes, kuru ietvaros tiktu piedāvāta pieredzes apmaiņas un zināšanu papildināšanas platforma un starpinstitūciju sadarbības veicināšanas un attīstības iespējas.

⁹⁹ *Katastrofu riska novērtēšanas rekomendācijas* (2017) [tiešsaiste]. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta tīmekļa vietne [skatīts 2023. gada 28. novembrī]. Pieejams: <https://www.vugd.gov.lv/lv/rekomendācijas-valsts-un-pasvaldību-institūcijām>

Individuālie metodiskā atbalsta pasākumi būtu līdzīgi līdzšinējai VUGD un PBO sadarbības VUGD amatpersonu konsultācijas par normatīvo aktu prasību ievērošanu, kā arī CA plānā iekļauto scenāriju pārskatīšanas metodiskais pasākums sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijā (metode tiks apskatīta darba nākamajā sadaļā) un kopīgu galda un praktisko mācību organizēšana, lai pilnveidotu dokumentus, ņemot vērā aktuālo situāciju un iespējas.

Vispārīgā metodiskā atbalsta stiprināšanai VUGD jānodrošina saziņas un viedokļu apmaiņas platforma, kuru veidotu ikgadēja konference pašvaldībām par CA jomas plānošanu, informācijas sadaļa VUGD tīmekļa vietnē, kas regulāri papildināma ar aktuālo informāciju un labās prakses piemēriem, kā arī skaidrojumiem par CA plānošanu reglamentējošo normatīvo aktu prasībām. Tad ir jānodrošina ikgadēji apmācību semināri reģionos, lai uzturētu sadarbības teritoriju civilās aizsardzības komisiju locekļu zināšanas un izpratni par CA pasākumu un plānu nozīmi. Vēl viens vispārīgā metodiskā atbalsta veids ir vadlīniju nodrošināšana, lai būtu pieejams bāzes informācijas kopums par plānošanu un atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Pašvaldību civilās aizsardzības plānu pārskatīšanas un papildināšanas metode

CA plāni un citi dokumenti var būt gan tikai vienkārši informācijas glabātāji uz apdrukātām lapām vai digitālā formātā, gan tādi, kurus pastāvīgi skata, izmanto darbā un rūpējas par to kvalitāti. Dokumentu regulāra pārskatīšana ir vajadzīga procedūra, kur var veikt ne tikai formāli pārskatot informāciju, bet pārbaudot tās aktualitāti darbībā.

Piemēram, pašvaldību CA plānos iekļauto informāciju iespējams izskatīt aktīvā veidā un organizēt izvērtēšanu kā teorētisko un praktisko mācību metožu apvienojumu jeb pasākumu komplekso mācību¹⁰⁰ elementiem (skat. 3.5. att.). Darba 2.5. apakšnodaļā (skat. 32. lpp.) ir aplūkota grupas modeļa izveide (*group model building*)¹⁰¹, kuras būtība ir plaša dalībnieku loka iesaistīšana plānu izskatīšanā un arī plānošanas procesā kopumā. Tad plāni tiek pārskatīti, vadoties pēc katra dalībnieka kompetences un iespēju jomas un analizējot katra noteiktā uzdevuma izpildi, sadarbības veidošanas vajadzību un resursu nodrošinājumu un, pats būtiskākais – izprotot un rēķinoties ar vietējiem apstākļiem. Šāda aktīva iesaiste plānu

¹⁰⁰ Noteikumi par civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas mācību veidiem un organizēšanas kārtību (2017) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 341, pieņemti Rīgā 2017. gada 20. jūnijā, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 11. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291706>

¹⁰¹ Cassel, M.A. Hinsberger, M. (2017) [online]. *Flood partnerships for Flood Risk Management Plans*. Journal of Flood Risk Management, Volume 10, Issue 2: pp. 164-172. [accessed 04.09.2023.]. Available at: <https://doi.org/10.1111/jfr3.12086>

pilnveidē nodrošina “no apakšas uz augšu” (*bottom-up*)¹⁰² pieeju, kur lokālo īpatnību ievērošanu un sabiedrības iesaiste nodrošina kvalitatīvu CA pasākumu plānošanu un secīgi arī lietderīgu un efektīvu izmantošanu nepieciešamības gadījumā.

1.8.attēls. Pašvaldības CA plāna pārskatīšanas pasākuma shēma.

Sadarbības teritoriju CA plāna izskatīšanā jāiesaista visi sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisiju dalībnieki, kas noteikti komisijas nolikumā¹⁰³, kā arī jāizmanto iespēja pieaicināt administratīvajā teritorijā esošās nevalstiskās organizācijas, kuru dalībnieki varētu iesaistīties dažādu uzdevumu izpildē, jo dažādu procesu īstenošanā ir nepieciešami cilvēkresursi un vietējās sabiedrības līdzdalība plānu izskatīšanas procesā pilnveidotu viņu izpratni par civilās aizsardzības pasākumiem un to nozīmi kopumā.

Šādu CA plāna izvērtēšanas grupas darba teorētisko un praktisko procesu būtu jāvadā VUGD amatpersonai, kura pārzina plānošanu un katastrofas pārvaldīšanas procesus, kā arī starpinstitūciju sadarbības iespējas. Šeit nav runa par to VUGD amatpersonu, kura ir norīkota darbam sadarbības teritorijas CA komisijā, jo šai personai ir jāpiedalās grupas darbā un jāpilda

¹⁰² Cassel, M.A. Hinsberger, M. (2017) [online]. *Flood partnerships for Flood Risk Management Plans*. Journal of Flood Risk Management, Volume 10, Issue 2: pp. 164-172. [accessed 04.09.2023.]. Available at: <https://doi.org/10.1111/jfr3.12086>

¹⁰³ Noteikumi par pašvaldību sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijām (2017) [tiešaiste]. LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 582, pieņemti Rīgā 2017. gada 26. septembrī, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 11. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/293820>

savai lomai un funkcijai noteiktos uzdevumus. Līdz ar to pasākumus jāvada VUGD Civilās aizsardzības pārvaldes amatpersonai, kuras pieredze un zināšanas ir atbilstošas konsultēšanai un CA sistēmas procesu virzībai.

Atšķirībā no regulārajām mācībām, šādā CA plāna izvērtēšanas pasākumā nenodrošina speciālu mācību programmu, bet nosaka plāna izvērtēšanas uzdevumu, kas būtu plānoto darbību iespējamības un efektivitātes novērtēšana.

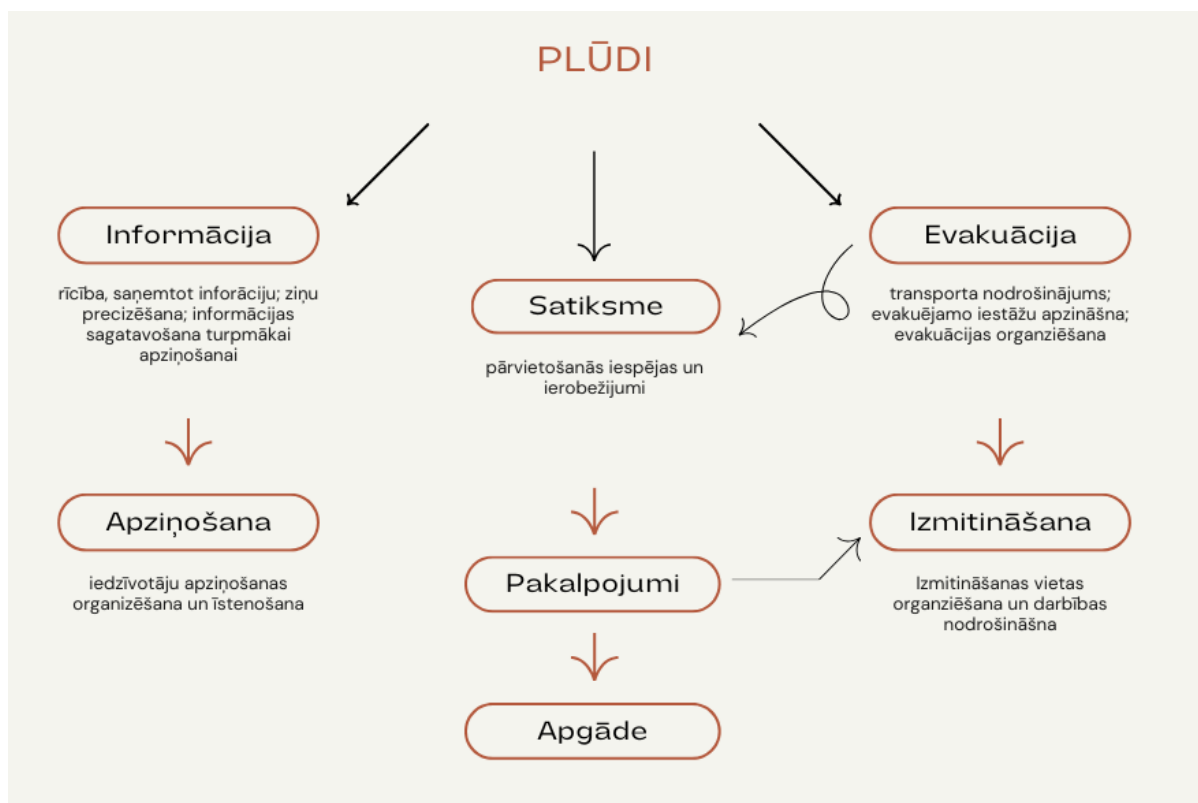
Pirms teorētiskās CA plāna izvērtēšanas ir jānodrošina darba grupas informēšana un izglītošana par CA jomas uzdevumiem un kopējo CA sistēmas darbību.

Nākamais solis ir scenārija izvēle – kuru apdraudējuma situāciju izskatīt un izspēlēt. Piemēram, tiek izskatīts plūdu apdraudējums, kas saistīts ar plašu teritoriju applūšanu, nepieciešamību evakuēt iedzīvotājus, noteikt un ierīkot izmitināšanas vietas. Tikpat labi var izspēlēt situāciju, ka notikusi siltumtrases avārija, vai pārtraukta ūdensapgāde. Izmantojot CA plāna informāciju dalībniekiem, gan atsevišķi vērtējot, gan skatot sadarbību veidā ir jānovērtē informācijas saprotamība, turpmāko rīcību kārtība un iespējamība.

Būtiskākie jautājumi, uz kuriem jāatbild katram grupas dalībniekam ir: vai es saprotu, kāds ir mans uzdevums; kur es saņemšu sākotnējo informāciju un norādes; tad – vai man ir jāseko vēl citām instrukcijām un noteikumiem; vai un kādi resursi ir nepieciešami un vai tie ir pieejami, bet, ja nav, tad kā tos nodrošināt.

Izvērtēšanas grupas dalībniekiem ir jāveido katra iesaistītā rīcību shēma (skat. 1.9. att.), kurā attēlo notikumu, tā sekas, nepieciešamās rīcības, sadarbības iespējas, resursu nodrošinājums. Piemēram, tiek analizēta darbību secība, kad apzināts, ka būs jānodrošina izmitināšanas vieta 300 iedzīvotājiem. STCA komisijas priekšsēdētājs sāk veidot shēmu¹⁰⁴, norādot sākotnējo informāciju un tad turpina attīstīt darbību, iesaistot arī citus grupas dalībniekus tā, ka tas būtu paredzēts plānā.

¹⁰⁴ *Mind Mapping and Tony Buzan's Contribution to the Invention of Mind Maps* (2023) [online]. Article on website [accessed 4 December 2023]. Available at: <https://www.edrawmind.com/article/tony-buzan-biography.html>

1.9. attēls. Rīcības shēmas veidošanas piemērs.

Tātad, visticamāk, tiktu risināta iedzīvotāju apziņošanas, transportēšanas un izmitināšanas vietas nodrošināšana. Tādā veidā shematiski izplāno visas vajadzīgās rīcības un pārbaudes procesu turpina praktiski izvēlētajā izmitināšanas vietā.

Nepieciešams izvēlēties reālu izmitināšanas vietu, piemēram, skolas ēkā, un izmēģināt tās organizēšanu, iekārtošanu un uzturēšanu, paturot prātā nosacījumu, ka runa ir par 300 cilvēku izmitināšanu. Šajā posmā ir jāsaprot, kādas darbības veicamas, kādi materiālie resursi nepieciešami, kurš un kādus uzdevumus pildīs, kur iegūs trūkstošos resursus un kā nodrošinās cilvēku uzskaiti. Valsts CA plānā¹⁰⁵ ir dotas vadlīnijas izmitināšanas vietu ierīkošanai. Minētos priekšrakstus izmantojot un reālā vidē izmēģinot, būs saprotams, vai pašvaldība spēs efektīvu un sekmīgi ierīkot izmitināšanas vietu vai arī ir kādas grūtības. Metode, kad plānošanas dokumenti tiek pārbaudīti reālā vidē palīdz identificēt nepilnības un novērts tās, lai nākotnē darbotos bez kavēkļiem.

CA plāna izvērtēšanas pasākuma rezultāts ir norišu shēma, kur redzama procesu norise gan tajos posmos, kur darbība turpinās, gan tajos, kur konstatētas problēmas. Līdz ar to būs

¹⁰⁵ Par Valsts civilās aizsardzības plānu (2020) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta rīkojums Nr. 476, pieņemts Rīgā 2020. gada 26. augustā, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 4. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/317006>

redzams, kur jālabo plāns un kur jāpilnveido rīcību secība. Papildu ieguvums būs izpratnes nostiprināšana, sadarbību novērtēšana, uzdevumu un izpildītāju iespēju izvērtēšana.

Noslēdzot CA plāna sadaļas izvērtēšanas grupas darbu ir jāriko sanāksme, kur tiek apkopoti dalībnieku iespaidi un viedokļi, kuri jānoformē apkopojumā, kas tiks izmantots CA plāna pilnveidei. Ja iespējams, divu nedēļu laikā jāveic nepieciešamās izmaiņas plānošanas dokumentos un jāriko atkārtotā darba grupas novērtēšanas sanāksme, lai apkopotu noslēguma secinājumus.

Kopsavilkums

Metodiskā atbalsta vadlīnijas pašvaldību civilās aizsardzības plānu izstrādei un pilnveidei

Vadlīniju mērķis - nodrošināt informatīvi izglītojošu informāciju par CA plānu izstrādāšanu un pilnveidošanu.

Ievads

Ministrijas (un tās padotībā esošā institūcijas) un pašvaldības (katastrofas pārvaldīšanas subjekti) atbilstoši par savas nozares esošajiem apdraudējumiem veic šādus katastrofu pārvaldīšanas uzdevumus:

- veic katra apdraudējuma katastrofas risku novērtējumu (lai nodrošinātu vienotu pieeju novērtēšanas procesā un iespēju salīdzināt riskus, VUGD ir izstrādājis rekomendācijas/vadlīnijas);
- katram apdraudējumam apzina preventīvos, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumus;
- izstrādā katras nozares attīstības plānošanas dokumentus, tiesību aktus, rīcības plānus u.c.;
- apzina un plāno nepieciešamos resursus.

Katra apdraudējuma katastrofas pārvaldīšanas pasākumiem – preventīvie, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumi – noteiktas atbildīgas institūcijas to izpildei un ieviešanai.

Atbilstoši katastrofu mērogiem un veidiem, CAKP likuma 6.pantā ir noteiktas koordinējošās institūcijas, kas gan nenozīmē, ka minētās institūcijas vienpersoniski uzņemas atbildību par katastrofas pārvaldīšanu, bet pilda organizētāja un koordinatora lomu, atbilstoši savai kompetencei un iesaista pārvaldīšanas procesā citas iestādes un institūcijas. Piemēram, pašvaldības atbilstoši CAKP likuma 6.panta pirmās daļas 9.punktam koordinē katastrofas, kas skar to administratīvo teritoriju un kuras saistītas ar ēku vai būvju sabrukumu, avārijām siltumapgādes, ūdensapgādes vai kanalizācijas sistēmās.

Saskaņā ar CAKP likumu, katastrofu pārvaldīšana noteikta trīs līmeņu CA plānos: valsts, pašvaldību un objektu plānos. CA plānus izstrādā arī citas institūcijas, kurām šādu pienākumu var noteikt ministrijas un pašvaldības, kuru padotībā šīs institūcijas atrodas. Tātad, ne visiem komersantiem un valsts pārvaldes institūcijām ir pienākums izstrādāt un saskaņot ar VUGD. Cita starpā VUGD nav jāsaņemas pašvaldību CA plānus.

CA plānu satura pamatu nosaka Ministru kabineta 2017. gada 7. novembra noteikumi Nr. 658 "Noteikumi par civilās aizsardzības plānu struktūru un tajos iekļaujamo informāciju. Minētie noteikumi ir attiecināmi uz valsts, pašvaldību, PBO un objekta CA plāna izstrādi, bet nepiemērotiem rūpnieciskā riska objektiem, kurus reglamentē citi normatīvie akti, tātad – gadījumos, kad CA plāns jāizstrādā un jāizskata atbilstoši Ministru kabineta 2016.gada 1.marta noteikumiem Nr.131 "Rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas kārtība un riska samazināšanas pasākumi" (turpmāk – MK 01.03.2016. noteikumi Nr.131 par rūpniecisko avāriju riskiem), kuros noteikta arī ārpusobjekta CA plāna, kuru gatavo VUGD pēc PBO CA plāna saskaņošanas, izstrādāšanas kārtība.

VUGD metodiskā atbalsta iespējas

VUGD nodrošina individuālos metodiskā atbalsta pasākumus: VUGD amatpersonu konsultācijas par normatīvo aktu prasību ievērošanu, kā arī CA plānā iekļauto scenāriju

pārskatīšanas metodiskais pasākums sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijā (metode tiks apskatīta darba nākamajā sadaļā) un kopīgu galda un praktisko mācību organizēšana, lai pilnveidotu dokumentus, ņemot vērā aktuālo situāciju un iespējas.

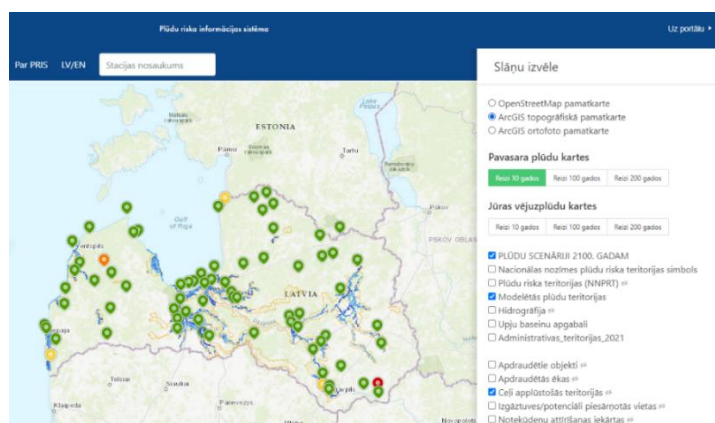
Vispārīgā metodiskā atbalsta stiprināšanai VUGD jānodrošina saziņas un viedokļu apmaiņas platforma, kuru veidotu ikgadēja konference pašvaldībām par CA jomas plānošanu, informācijas sadaļa VUGD tīmekļa vietnē, kas regulāri papildināma ar aktuālo informāciju un labās prakses piemēriem, kā arī skaidrojumiem par CA plānošanu reglamentējošo normatīvo aktu prasībām. Tad ir jānodrošina ikgadēji apmācību semināri reģionos, lai uzturētu sadarbības teritoriju civilās aizsardzības komisiju locekļu zināšanas un izpratni par CA pasākumu un plānu nozīmi. Vēl viens vispārīgā metodiskā atbalsta veids ir vadlīniju nodrošināšana, lai būtu pieejams bāzes informācijas kopums par plānošanu un atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Bāzes informācijas izstrāde

Plānošanas procesa pilnveides sākumā ir vajadzīgs vēlreiz pārskatīt, kuri normatīvie akti attiecināmi un civilās aizsardzības plānošanu, kā valstī kopumā tiek nodrošināta civilās aizsardzības darbība un kāda ir pašvaldību loma šajā sistēmā

Informācijas avotu apzināšana

Informācijas avotu apzināšanai – kur iegūt ziņas plānu bāzes informācijas izveidošanai, kā arī preventīvo pasākumu nodrošināšanai katastrofu draudu prognozēšanai un ietekmes mazināšanai. Piemēram, saistībā ar plūdu risku, ir iespējams iegūt aktuālas ziņas Latvijas vides ģeoloģijas un meteoroloģijas centrā tīmekļa vietnē¹⁰⁶ pieejamā plūdu riska informācija¹⁰⁷ nodrošina datus prognozēšanai, izvēloties kartes slāņus un izskatot modelētu applūšanas riskam pakļautu teritorijas kartē (skat. 1. att.). Kartogrāfiskais materiāls ir īpaši būtisks darba uzdevumi noteikšanai seku likvidēšanas laikā, jo iespēja vizuāli novērtēt teritoriju palīdz noteikt taktisko darbību plānu, bet arī plānošanas periodā palīdz saprast visapdraudētākās teritorijas

1.attēls. Plūdu riska informācija LVGMC tīmekļa vietnē¹⁰⁸.

Šādu karšu veidošanu paredz Ministru kabineta 2009. gada 24. gada noteikumi Nr. 1354 “Noteikumi par sākotnējo plūdu riska novērtējumu, plūdu kartēm un plūdu riska pārvaldības plānu”¹⁰⁹ un būtiski sekmē plūdu riska pārvaldīšanas iespējas.

¹⁰⁶ *Plūdu riska informācijas sistēmas informācija* [tiešsaiste]. Latvijas vides ģeoloģijas un meteoroloģijas centrā tīmekļa vietnē [skatīts 2024. gada 4. janvārī] Pieejams: <https://videscentrs.lv/gmc.lv/iebuve/vets/pludu-riska-informacijas-sistema>

¹⁰⁷ Turpat.

¹⁰⁸ *Plūdu riska informācijas sistēmas informācija* [tiešsaiste]. Latvijas vides ģeoloģijas un meteoroloģijas centrā tīmekļa vietnē [skatīts 2024. gada 4. janvārī] Pieejams: <https://videscentrs.lv/gmc.lv/iebuve/vets/pludu-riska-informacijas-sistema>

¹⁰⁹ *Noteikumi par sākotnējo plūdu riska novērtējumu, plūdu kartēm un plūdu riska pārvaldības plānu* (2009) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 1354, pieņemti Rīgā 2009. gada 24. novembrī, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv

Citi kartogrāfiskie materiāli, kuri palīdzētu izprast teritorijas raksturlielumus ir iedzīvotāju blīvums apdzīvotajās teritorijās un iespējamo apdraudējumu kartēšana, piemēram, paaugstinātas bīstamības objektu izvietojums apkaimē, komunikācijas tīklu izvietojums, satiksmes organizēšana – ceļi, dzelzceļi, apbūve – sabiedriskās būves un dzīvojamās mājas, komercobjekti, dabas objekti, ūdenstilpes.

Kartēšana

Teritorijas izpēte un kartēšana lielā mērā palīdz identificēt un novērtēt iespējamo apdraudējuma ietekmi, tādēļ risku noteikšanas veids un metode būtu nākamā VUGD metodiskā atbalsta vadlīniju sadaļa pašvaldībām. Izmantojamais resurss varētu būt ArcGIS Online <https://www.arcgis.com/index.html>

Risku novērtēšana

Viens no resursiem, kas šobrīd ir nodrošināts un kuru var izmantot plānošanas darbā, ir VUGD rekomendācijas par katastrofu riska novērtēšanu¹¹⁰, kur izskaidrots veids, kā identificēt riskus un iedalīt kategorijās atkarībā no bīstamības.

Identificēt un novērtēt dabas un tehnogēno katastrofu riskus pašvaldībās ir kritiski svarīgi, lai nodrošinātu sabiedrības drošību un aizsardzību. Šeit ir norādīti galvenie soļi un metodes, kuras var izmantot, lai veiksmīgi identificētu un novērtētu šos riskus:

RISKU IDENTIFICĒŠANA

- ❖ Datu vākšana
 - Vēstures dati - apkopojiet un analizējiet datus par iepriekš notikušajām dabas un tehnogēnajām katastrofām reģionā.
 - Meteoroloģiskie dati - izmantojiet laikapstākļu un klimata datus, lai identificētu dabas riskus, piemēram, plūdus, vētras, sausumu.
 - Zemes izmantošanas dati - analizējiet pašvaldības zemes izmantošanu, lai identificētu potenciālos tehnogēnos riskus, piemēram, rūpnieciskās zonas, bīstamās vielas.
- ❖ Ekspertu konsultācijas
 - Speciālistu intervijas - intervējiet meteorologus, ģeologus, inženierus un citus ekspertus, lai gūtu padziļinātu izpratni par potenciālajiem riskiem.
 - Tehnisko komiteju apspriedes - organizējiet apspriedes ar tehniskajām komitejām, lai identificētu specifiskus tehnogēnos riskus.
- ❖ Kopienas iesaistīšana
 - Iedzīvotāju aptaujas - aptaujājiet vietējos iedzīvotājus, lai iegūtu informāciju par viņu pieredzi un novērojumiem saistībā ar dabas un tehnogēnām katastrofām.
 - Sabiedriskās apspriedes - organizējiet sabiedriskās apspriedes, lai iesaistītu kopienu risku identificēšanas procesā.

RISKU NOVĒRTĒŠANA

- ❖ Risku analīze
 - Kvalitatīva analīze - veiciet kvalitātes analīzi, novērtējot risku varbūtību un iespējamo ietekmi.

[skatīts 2023. gada 11. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/201369-noteikumi-par-sakotnejo-pludu-riska-novertejumu-pludu-kartem-un-pludu-riska-parvaldibas-planu>

¹¹⁰ *Katastrofu riska novērtēšanas rekomendācijas* (2017) [tiešsaiste]. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta tīmekļa vietne [skatīts 2023. gada 28. novembrī]. Pieejams: <https://www.vugd.gov.lv/lv/rekomendacijas-valsts-un-pasvaldibu-institucijam>

- Kvantitatīva analīze - izmantojiet statistiskās un matemātiskās metodes, lai precīzi novērtētu risku līmeni.

- ❖ Varbūtības un ietekmes novērtējums

- Varbūtība - novērtējiet, cik bieži katrs risks var materializēties, piemēram, reizi gadā, reizi desmit gados.

- Ietekme - novērtējiet iespējamās sekas katram riskam, piemēram, cilvēku dzīvības zudums, īpašuma bojājumi, ekonomiskās sekas.

- ❖ Scenāriju analīze

- Sliktākā scenārija analīze - identificējiet iespējamus sliktākos scenārijus un novērtējiet to ietekmi.

- Simulācijas un modelēšana - izmantojiet simulācijas, lai modelētu dažādus katastrofu scenārijus un novērtētu to iespējamo ietekmi.

- ❖ Risku prioritizācija

- Riska matrica - izmantojiet riska matrica, lai klasificētu un prioritizētu riskus pēc to varbūtības un ietekmes.

- Kritēriju noteikšana - izveidojiet kritērijus, lai noteiktu, kuri riski ir visnozīmīgākie un prasa tūlītēju rīcību.

RISKU PĀRVALDĪBA

- ❖ Preventīvie pasākumi

- Infrastruktūras uzlabošana - veiciet pasākumus, lai stiprinātu kritisko infrastruktūru pret dabas un tehnogēnajām katastrofām.

- Normatīvie akti - izstrādājiet un ieviesiet normatīvos aktus, kas veicina drošības pasākumus un risku samazināšanu.

- ❖ Gatavības plānošana

- Risku plāni - izstrādājiet un regulāri atjaunojiet pašvaldības katastrofu plānus.

- Apmācības un vingrinājumi - organizējiet regulāras apmācības un vingrinājumus, lai nodrošinātu pašvaldības un sabiedrības gatavību katastrofu gadījumā.

- ❖ Sadarbība un komunikācija

- Institūciju sadarbība - plānojiet, veiciniet sadarbību starp dažādām valsts, pašvaldības un privātajām iestādēm.

- Komunikācijas stratēģijas - izstrādājiet efektīvas komunikācijas stratēģijas, lai informētu sabiedrību par riskiem un rīcības plāniem katastrofu gadījumā.

- ❖ Uzraudzība un pārskati

- Regulāra pārskatīšana - regulāri pārskatiet un atjaunojiet risku novērtējumu un pārvaldības plānus, ņemot vērā jaunākos datus un pieredzi.

- Novērtējuma uzraudzība - uzraugiet risku situāciju un pielāgojiet stratēģijas, ja nepieciešams.

Riska identificēšana un novērtēšana ir dinamisks process, kas prasa pastāvīgu uzraudzību, pielāgošanos un sabiedrības iesaisti. Pārvaldības pasākumi ir jāintegrē pašvaldības vispārējā stratēģiskajā plānošanā, lai nodrošinātu ilgtspējīgu un drošu attīstību.

Norišu sadarbības algoritmi

Papildus augstāk minētajam, CA plāni jāpapildina ar sadarbības un norišu algoritmu ieteikumiem, piemēram shēma par nevalstisko organizāciju iesaistīšanu CA jomas uzdevumu izpildē. Sākotnēji ir nepieciešams apzināt minēto organizāciju resursus, iespējas,

kontakinformāciju, tad – jānosaka saziņas un sadarbības kārtība, jādefinē gan uzdevumi, gan sagaidāmie rīcības rezultāti.

CA plāna atbilstības novērtēšanas lapa

Lai ērtāk izsekotu tam, vai CA plāna sagatavošanā ir iekļautas visas noteiktās prasības, vadlīnijas jāpapildina ar pārbaudes lapu, kur veikt atzīmes gan par atbilstību, gan par kārtējās CA plāna aktualizēšanas laiku un saturu.

Sadarbības Teritorijas Civilās Aizsardzības Plāna Struktūras Pārbaudes Saraksts

1. Administratīvi Teritoriālais Raksturojums
☐ Administratīvi teritoriālais sadalījums. ☐ Iedzīvotāju skaits un blīvums, tai skaitā ieslodzījuma vietās izvietoto ieslodzīto skaits. ☐ Blakus esošās pašvaldības vai sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas.
2. Iespējamie Riski Pašvaldības Teritorijā
☐ Uzskaitīt iespējamos riskus (zemi, vidēji, augsti un ļoti augsti), ņemot vērā valsts civilās aizsardzības plānu.
3. Risku Novērtējuma Kopsavilkums
☐ Risku scenāriji. ☐ Risku matricas. ☐ Risku kartes.
4. Preventīvie, Gatavības, Reaģēšanas un Seku Likvidēšanas Pasākumi
☐ Uzskaitīt pasākumus katram riskam (skat. CAKP likuma 1. pielikumu).
5. Reaģēšanas un Seku Likvidēšanas Darbu Vadītāji
☐ Noteikt vadītājus reaģēšanas un seku likvidēšanas darbiem (skat. CAKP likuma 2. pielikumu).
6. Iedzīvotāju Evakuācija no Katastrofas Apdraudētajām vai Skartajām Teritorijām
☐ Evakuācijas veids. ☐ Pulcēšanās vietas. ☐ Evakuācijas maršruti. ☐ Transporta nodrošinājums. ☐ Pagaidu izmitināšana. ☐ Evakuēto uzskaitē. ☐ Evakuēto ēdināšana. ☐ Evakuēto sociālā aprūpe. ☐ Evakuēto īpašuma apsardze. ☐ Sadarbība ar citām pašvaldībām evakuēto uzņemšanas jomā.
7. Iesaistāmie Resursi
☐ Pašvaldības resursi reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumos. ☐ Fizisko vai juridisko personu resursi reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumos. ☐ Nodrošinājums ar energoresursiem energoapgādes traucējumu gadījumā.
8. Sadarbība ar Citu Administratīvo Teritoriju
☐ Sadarbība ar citu administratīvo teritoriju, sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisiju, valsts un citu valstu glābšanas dienestiem un blakus esošajām pašvaldībām.

Pašvaldības CA plāna pārskatīšanas metodes piemērs

CA plāni un citi dokumenti var būt gan tikai vienkārši informācijas glabātāji uz apdrukātām lapām vai digitālā formātā, gan tādi, kurus pastāvīgi skata, izmanto darbā un rūpējas par to kvalitāti. Dokumentu regulāra pārskatīšana ir vajadzīga procedūra, kur var veikt ne tikai formāli pārskatot informāciju, bet pārbaudot tās aktualitāti darbībā.

Piemēram, pašvaldību CA plānos iekļauto informāciju iespējams izskatīt aktīvā veidā un organizēt izvērtēšanu kā teorētisko un praktisko mācību metožu apvienojumu jeb pasākumu komplekso mācību¹¹¹ elementiem (skat. 2. att.). Plāni tiek pārskatīti, vadoties pēc katra dalībnieka kompetences un iespēju jomas un analizējot katra noteiktā uzdevuma izpildi, sadarbības veidošanas vajadzību un resursu nodrošinājumu un, pats būtiskākais – izprotot un rēķinoties ar vietējiem apstākļiem. Šāda aktīva iesaiste plānu pilnveidē nodrošina “no apakšas uz augšu” (*bottom-up*)¹¹² pieeju, kur lokālo īpatnību ievērošanu un sabiedrības iesaiste nodrošina kvalitatīvu CA pasākumu plānošanu un secīgi arī lietderīgu un efektīvu izmantošanu nepieciešamības gadījumā.

2. attēls. Pašvaldības CA plāna pārskatīšanas pasākuma shēma.

Sadarbības teritoriju CA plāna izskatīšanā jāiesaista visi sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisiju dalībnieki, kas noteikti komisijas nolikumā¹¹³, kā arī jāizmanto iespēja pieaicināt administratīvajā teritorijā esošās nevalstiskās organizācijas, kuru dalībnieki varētu iesaistīties dažādu uzdevumu izpildē, jo dažādu procesu īstenošanā ir nepieciešami cilvēkresursi un vietējās sabiedrības līdzdalība plānu izskatīšanas procesā pilnveidotu viņu izpratni par civilās aizsardzības pasākumiem un to nozīmi kopumā.

Šādu CA plāna izvērtēšanas grupas darba teorētisko un praktisko procesu būtu jāvada VUGD amatpersonai, kura pārziņā plānošanu un katastrofas pārvaldīšanas procesus, kā arī starpinstiuciju sadarbības iespējas. Šeit nav runa par to VUGD amatpersonu, kura ir norīkota darbam sadarbības teritorijas CA komisijā, jo šai personai ir jāpiedalās grupas darbā un jāpilda savai lomai un funkcijai noteiktos uzdevumus. Līdz ar to pasākumus jāvada VUGD Civilās

¹¹¹ Noteikumi par civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas mācību veidiem un organizēšanas kārtību (2017) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 341, pieņemti Rīgā 2017. gada 20. jūnijā, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 11. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291706>

¹¹² Turpat.

¹¹³ Noteikumi par pašvaldību sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijām (2017) [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 582, pieņemti Rīgā 2017. gada 26. septembrī, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 11. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/293820>

aizsardzības pārvaldes amatpersonai, kuras pieredze un zināšanas ir atbilstošas konsultēšanai un CA sistēmas procesu virzībai.

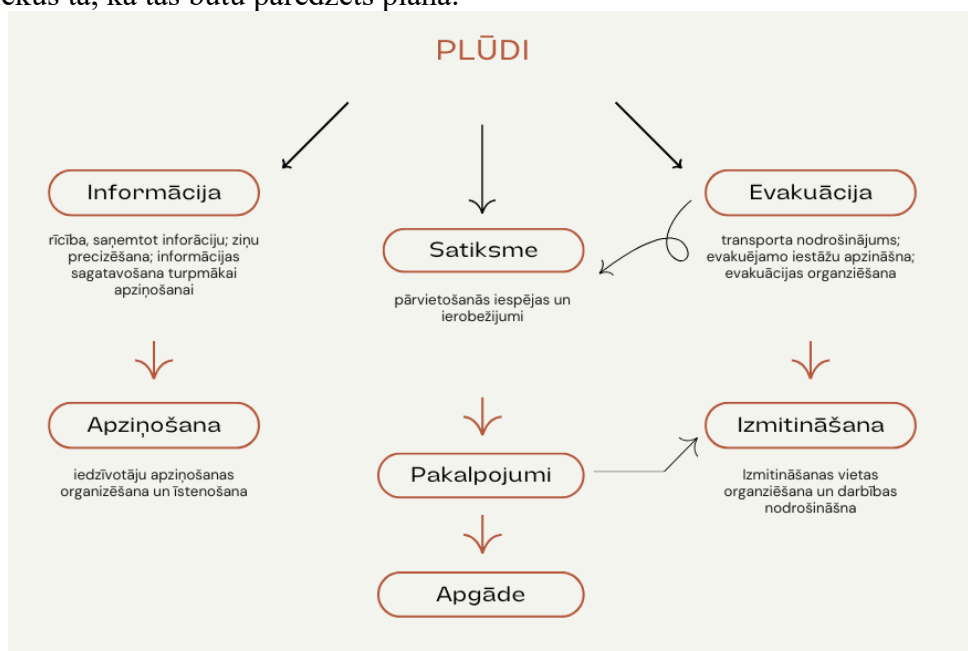
Atšķirībā no regulārajām mācībām, šādā CA plāna izvērtēšanas pasākumā nenodrošina speciālu mācību programmu, bet nosaka plāna izvērtēšanas uzdevumu, kas būtu plānoto darbību iespējamības un efektivitātes novērtēšana.

Pirms teorētiskās CA plāna izvērtēšanas ir jānodrošina darba grupas informēšana un izglītošana par CA jomas uzdevumiem un kopējo CA sistēmas darbību.

Nākamais solis ir scenārija izvēle – kuru apdraudējuma situāciju izskatīt un izspēlēt. Piemēram, tiek izskatīts plūdu apdraudējums, kas saistīts ar plašu teritoriju applūšanu, nepieciešamību evakuēt iedzīvotājus, noteikt un ierīkot izmitināšanas vietas. Tikpat labi var izspēlēt situāciju, ka notikusi siltumtrases avārija, vai pārtraukta ūdensapgāde. Izmantojot CA plāna informāciju dalībniekiem, gan atsevišķi vērtējot, gan skatot sadarbību veidā ir jānovērtē informācijas saprotamība, turpmāko rīcību kārtība un iespējamība.

Būtiskākie jautājumi, uz kuriem jāatbild katram grupas dalībniekam ir: vai es saprotu, kāds ir mans uzdevums; kur es saņemšu sākotnējo informāciju un norādes; tad – vai man ir jāseko vēl citām instrukcijām un noteikumiem; vai un kādi resursi ir nepieciešami un vai tie ir pieejami, bet, ja nav, tad kā tos nodrošināt.

Izvērtēšanas grupas dalībniekiem ir jāveido katra iesaistītā rīcību shēma (skat. 3. att.), kurā attēlo notikumu, tā sekas, nepieciešamās rīcības, sadarbības iespējas, resursu nodrošinājums. Piemēram, tiek analizēta darbību secība, kad apzināts, ka būs jānodrošina izmitināšanas vieta 300 iedzīvotājiem. STCA komisijas priekšsēdētājs sāk veidot shēmu¹¹⁴, norādot sākotnējo informāciju un tad turpina attīstīt darbību, iesaistot arī citus grupas dalībniekus tā, ka tas būtu paredzēts plānā.

3. attēls. Rīcības shēmas veidošanas piemērs.

Tātad, visticamāk, tiktu risināta iedzīvotāju apziņošana, transportēšanas un izmitināšanas vietas nodrošināšana. Tādā veidā shematiski izplāno visas vajadzīgās rīcības un pārbaudes procesu turpina praktiski izvēlētajā izmitināšanas vietā.

Nepieciešams izvēlēties reālu izmitināšanas vietu, piemēram, skolas ēkā, un izmēģināt tās organizēšanu, iekārtošanu un uzturēšanu, paturot prātā nosacījumu, ka runa ir par 300

¹¹⁴ Mind Mapping and Tony Buzan's Contribution to the Invention of Mind Maps (2023) [online]. Article on website [accessed 4 December 2023]. Available at: <https://www.edrawmind.com/article/tony-buzan-biography.html>

cilvēku izmitināšanu. Šajā posmā ir jāsaprot, kādas darbības veicamas, kādi materiālie resursi nepieciešami, kurš un kādus uzdevumus pildīs, kur iegūs trūkstošos resursus un kā nodrošinās cilvēku uzskaiti. Valsts CA plānā¹¹⁵ ir dotas vadlīnijas izmitināšanas vietu ierīkošanai. Minētos priekšrakstus izmantojot un reālā vidē izmēģinot, būs saprotams, vai pašvaldība spēs efektīvu un sekmīgi ierīkot izmitināšanas vietu vai arī ir kādas grūtības. Metode, kad plānošanas dokumenti tiek pārbaudīti reālā vidē palīdz identificēt nepilnības un novērtēt tās, lai nākotnē darbotos bez kavēkļiem.

CA plāna izvērtēšanas pasākuma rezultāts ir norišu shēma, kur redzama procesu norise gan tajos posmos, kur darbība turpinās, gan tajos, kur konstatētas problēmas. Līdz ar to būs redzams, kur jālabo plāns un kur jāpilnveido rīcību secība. Papildu ieguvums būs izpratnes nostiprināšana, sadarbību novērtēšana, uzdevumu un izpildītāju iespēju izvērtēšana.

Noslēdzot CA plāna sadaļas izvērtēšanas grupas darbu ir jāriko sanāksme, kur tiek apkopoti dalībnieku iespaidi un viedokļi, kuri jānoformē apkopojumā, kas tiks izmantots CA plāna pilnveidei. Ja iespējams, divu nedēļu laikā jāveic nepieciešamās izmaiņas plānošanas dokumentos un jāriko atkārtotā darba grupas novērtēšanas sanāksme, lai apkopotu noslēguma secinājumus.

¹¹⁵ *Par Valsts civilās aizsardzības plānu (2020)* [tiešsaiste]. LR Ministru kabineta rīkojums Nr. 476, pieņemts Rīgā 2020. gada 26. augustā, Latvijas Vēstnesis, interneta vietne Likumi.lv [skatīts 2023. gada 4. septembrī]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/317006>